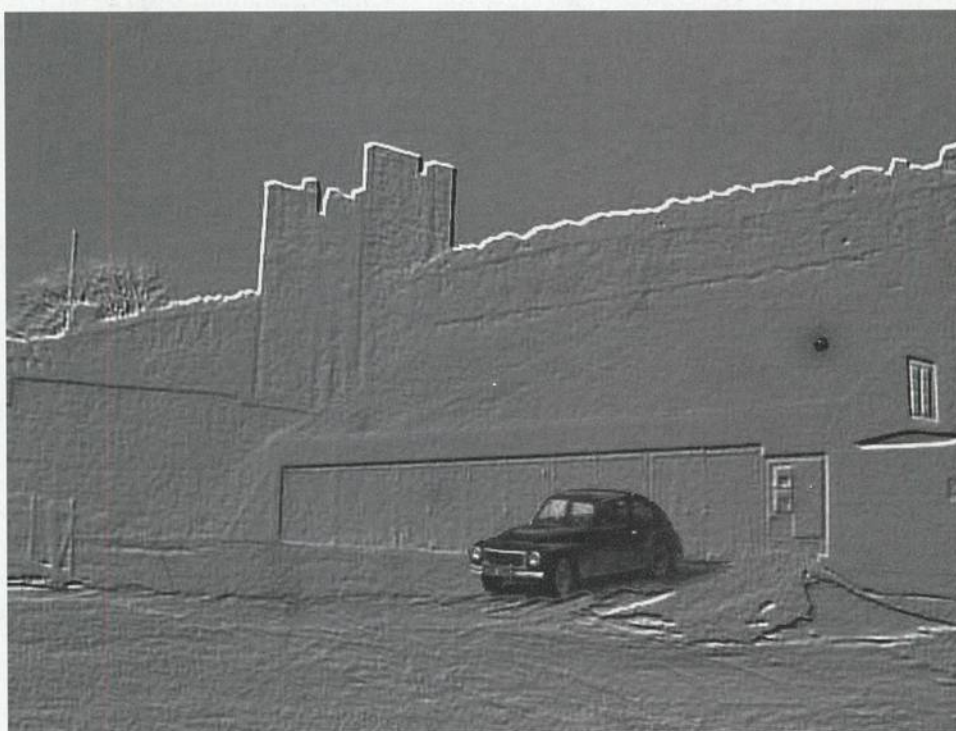


POMS bladet

Organ för föreningen
Psykologer inom handikappområdet



Nr 1 1999

ISSN-NR 1102-0474

POMS STYRELSE 1998 - 1999

- Ordförande: Britt-Marie Toftfelt
Myrbäcksvägen 32
436 42 Askim
tel: 031-28 78 25
- Psykologenheten, Hisingen
Höstvädersgatan 1, Box 48063
418 22 Göteborg
tel: 031-64 12 50 eller 031-64 21 06
fax: 031-510059, Mob:070-638 74 55
- V Ordförande: Karin Edholm
Skrindvägen 2
903 20 UMEÅ
tel: 090-77 18 12
- Kolbäckens habilitering,
Kandidatv 31 - 33, 907 33 UMEÅ
tel: 090-17 78 27, fax: 090-19 58 35
epost: karin.edholm/LT/VLL/se@VL
- Kassör: Irene Nordström
Klostergatan 11-13, 5 tr
703 61 ÖREBRO
tel: 019-12 12 71
epost: irene.nordstrom@orebroll.se
- Barn- och ungdomshabiliteringen
Halltorpsvägen 5 - 7
702 24 ÖREBRO
tel: 019-15 74 12
fax: 019-15 28 10
- V Kassör: Elisabeth Bjernevall-Nygren
Liljevägen 57
194 60 UPPLANDS VÄSBY
tel: 08-590 819 14
- Psykoterapimottagningen för vuxna
med funktionshinder
Omsorgsnämnd, Box 6465 STOCKHOLM
08-690 60 29 (26), fax: 08-690 59 04
epost: e_bjernevall@hotmail.com
- Sekreterare Anders Svensson
Tomegapsgatan 8
223 50 LUND
tel: 046-14 30 52
- Vuxenhabiliteringen,
VÄO, Landskrona kommun
261 80 LANDSKRONA
tel: 0418-782 13, fax: 0418-791 54
- V Sekreterare: Mallan Rahbek
Mossvägen 12
141 44 HUDDINGE
tel: 08-711 64 68
fax: 08-778 20 66
- HC Tullinge för vuxna
Kvällsvägen 5, 3 tr.
146 31 TULLINGE
tel: 08-449 95 12 (Vx 449 95 00)
fax: 08-778 20 66
- Konf ansvarig: Gun-Britt Bülow
Sorselev 21
162 67 VÄLLINGBY
tel: 08-89 17 92
epost:gunbritt.bulow@hotmail.com
- HC Stadshagen
Stadshagsv 7
112 50 STOCKHOLM
08-61 92 961, fax: 08-61 92 999
- POMSbladet: Lars Borgh
Adelsgatan 1
621 57 VISBY
tel: 0498-24 97 98
- Vuxenhabiliteringen
Brömsebroväg 8, 621 84 VISBY
0498-26 86 57, fax: 0498-26 86 35
epost: lars.borgh@gotland.se
- Adjungerad: Gunilla Almqvist
Smedjegatan 13
621 55 VISBY
tel: 0498-21 25 21
- Barn- och ungdomshabiliteringen
621 81 VISBY
tel: 0498-26 85 38
fax: 0498-26 88 66

Medlemsavgift: 200:- per år (150:- per år för dubbelanslutna till andra yrkesföreningar)

Innehåll

POMS STYRELSE 1998 - 1999	SID 2
STYRELSENS SIDA	SID 4
REDAKTIONENS SIDA	SID 5
LINDRIG UTVECKLINGSSTÖRNING - KAN OCH BÖR UPPTÄCKAS TIDIGT	SID 6
POMS' SOMMARKONFERENS	SID 7
"MITT ARBETE - ANDRAS LIV"	SID 8
BETYDELSEN AV TRÄFFPUNKTSVERKSAMHET	SID 10
ETT PSYKOLOGEXAMENSARBETE.	SID 13
DIKTER	SID 14
BASUTBILDNING	SID 20
SKRIVELSE TILL SOCIALSTYRELSEN	SID 22
VÄLKOMNA TILL POMS SOMMARKONFERENS	SID 24
ANMÄLAN TILL POMS SOMMARKONFERENS!	SID 26
KALLELSE TILL ORDINARIE ÅRSMÖTE 1999 I FÖRENINGEN POMS	SID 27

Föreningen POMS postgiro

Föreningen POMS adress

POMS - bladet: Ansvarig utgivare

Redaktionsgrupp

35 89 78 - 5

Britt-Marie Toftfelt

Myrbäcksvägen 32

436 42 ASKIM

Britt-Marie Toftfelt

Gunilla Almqvist

Tel: 0498 - 26 85 38

Fax: 0498 - 26 88 66

Lars Borgh

Tel: 0498 - 26 86 57

Fax: 0498 - 26 86 35

STYRELSENS SIDA

Styrelsens för psykologer inom handikappområdet - POMS träffades i Stockholm den 22 januari. Det var ett möte späckat med spännande och intressanta frågor.



Diskussion och debatt kring trapphusmodellen fortsätter att engagera styrelsen. Det är tydligt att man på många håll runt om i landet helt tycks ha glömt bort att det finns psykologiska behov som är viktiga att beakta när man planerar boende för utvecklingsstörda. Det är vi psykologer som har denna kompetens och det är viktigt att påtala detta. Styrelsen har därför gjort en skrivelse till socialstyrelsen angående detta.

Vid senaste styrelsemötet var Anders Hallborg, IHPU, på besök. IHPU har fått i uppdrag från specialistrådet att se över kurser för specialistordningen. Det gäller funktionskurser, professionskurser och seniorskollegier. För närvarande finns en godkänd kurs inom vårt område, "Psykoterapi i arbete med utvecklingsstörda". Vi behöver diskutera vilken/vilka kurser och dess innehåll som är aktuellt för att få specialistbehörighet inom handikappområdet. Vid Anders besök hann vi också diskutera den baskurs som IHPU anordnar för psykologer inom handikappområdet. Denna kurs behöver breddas så att den berör fler typer av funktionshinder än utvecklingsstörning och autism, i linje med hur det ser ut för de flesta psykologer som arbetar med människor med funktionshinder.

Sommarkonferensen är naturligtvis en viktig fråga för styrelsen. Sommarkonferensen kommer i år att hållas i Mariefred på Gripsholms folkhögskola den 14-16 juni. Arbetsgruppen jobbar för fullt med planering och det verkar bli ett mycket intressant och spännande innehåll. Arbetsnamnet för konferensen är "Synsätt - sätt att synas" och kommer att handla mycket om etik, människosyn, bemötande, värderingar mm, viktiga frågeställningar i dag när vi vet att människor med funktionshinder får för lite.

Här uppe i norr så är vi nu inne i den bästa tiden av vintern, det är otroligt vackert med all snö och dagstemperaturerna börjar vara behagliga. Själv har jag i vuxen ålder blivit biten av slalom och ser nu framemot härliga dagar i backarna!

För styrelsen

Karin Edholm

v ordförande

REDAKTIONENS SIDA

Hej kollegor!

Vi vill börja med att rätta till ett missöde i förra numret med artikeln "Psykoterapi i omsorgen idag och imorgon". Artikelförfattarens namn föll bort - det var KJELL NORDENSTAM som stod för det förträffliga innehållet. Sorry, Kjell!

I årets första POMS-blad kommer vi med information om sommarkonferensen i juni- en konferens med namnet "Synsätt- sätt att synas"-Mallan skriver mer detaljer om konferensen här i Bladet.

Vårhälsningar

Lasse och Gunilla

Efterlysning!!!!



Ny POMS-bladsredaktion efterlyses att efterträda Gotlands Lasse och Gunilla som redigerat och sammansatt Bladet i två år. Eftersom Gotlandsredaktionen är så liten skulle det nu behövas ett nytt gäng som tar vid.

Det är ett roligt och lärorikt arbete och det innebär även samarbete med styrelsen via styrelsemöten, vilket i sig är stimulerande.

Bladet kommer ut två gånger per termin så arbetsbördan blir inte så stor om man är ett gäng som delar på arbetet.

Ring Lasse eller Gunilla i Visby för information.

POMS-bladet måste ju fortsätta att komma ut och är beroende av att vi

låter sysslan gå runt.

Manusstopp till nästa nummer är den 15 maj 1999!

LINDRIG UTVECKLINGSSTÖRNING - KAN OCH BÖR UPPTÄCKAS TIDIGT

Det finns en stor risk för att barn och ungdomar med lindrig utvecklingsstörning blir försummade. Förenklat kan man säga att om de är tysta och tillbakadragna uppmärksammas de inte alls, särskilt om de ingår i en stor dagisgrupp eller en stökig klass. Och om de är bråkiga och utagerande, vilket ju är ett vanligt reaktionssätt hos barn som ständigt upplever att de kommer till korta, uppmärksammas de som regel men ofta drar man felaktiga slutsatser och tror att brister i hemmiljön är orsaken till problemen. Detta är allvarligt, eftersom hela deras framtida liv kan äventyras om de år efter år utsätts för överkrav på att man inte uppfattar och tillgodoser deras särskilda behov.

Nu har det emellertid kommit en skrift, som man önskar skulle spridas till förskollärare och lärare på alla daghem och grundskolor och som även skolornas och barnhabiliteringens psykologer kan ha användning av.

"Lindrigt förståndshandikapp hos barn och ungdom" av Ingrid Adolfsson, barn- och neuropsykolog, och Elisabeth Fernell, barnneurolog, båda verksamma vid Hudinge sjukhus, är egentligen skriven för föräldrar till barn med lindriga kognitiva funktionshinder.

På ett enkelt och rättframt sätt ges, på bara 15 sidor, den grundläggande information som alla i barnets omgivning är betjänta av att ta del av. Här beskrivs vad som menas med lindrigt förståndshandikapp - att det handlar om ett annorlunda sätt att tänka - hur och när man kan ställa diagnos, orsaker till

funktionshindret, andra funktionsnedsättningar som kan förekomma samtidigt, hur vanligt lindrigt förståndshandikapp är, åtgärder och behandling samt prognos.

Betydelsen av nära samarbete och kontakt med barnets föräldrar betonas: "Det blir aldrig bra för barnet med lösningar som inte föräldrarna också tycker är bra."

Beskrivningarna av lindrigt förståndshandikappade barns sätt att uppfatta, reagera och agera vittnar om en stor förtrogenhet med barnens svårigheter. Varje enskild aspekt är kanske känd av pedagoger och psykologer, eller kan kännas igen av barnets föräldrar, men sammanställningen av fakta, systematiken, helhetsbilden tillför väsentlig kunskap.

Skriften kostar än så länge 50 kr (viss prishöjning planeras 1999). Köp den och sprid den!

Ann Bakk, Omsorgsnämndens Länscenter, Stockholm

Broschyren kostar alltså idag 50 kr (författarna kan återkomma om nytt pris i nästa POMS-blad) och den beställs genom att pengar sätts in på postgirokonto 21 59 10 - 1.

Under "Meddelanden" ska stå: Broschyren "Lindrigt förståndshandikapp". Bokföres på: kostnadsställe 69201 - konto 3650

Under "avsändare" måste det stå vart broschyren ska skickas, annars kan vi inte utföra beställningen.

POMS' SOMMARKONFERENS



Hej, alla POMS-are!

Nu börjar tiden för POMS' sommarkonferens närma sig!! I år kommer konferensen att vara i Mariefred, en halvtimmes resa från Stockholm, med tåg. Konferensens tema är "SYNSÄTT, SÄTT ATT SYNAS". Vi kommer att vistas på Röda Korset s Idé- och utbildningscenter Gripsholm, som ligger mycket vackert vid Mälaren och med utsikt mot Gripsholms slott.

Vi är glada att kunna erbjuda så många fina och spännande föreläsare, som t.ex. Erwin Bischofberger...Bengt Lindkvist ...MajGull Axelsson ...Margareta Berggren, och många fler kloka människor, som delger oss av sina erfarenheter och kunskaper!!

Konferensen startar måndagen den 14/6, kl.13.00, dessförinnan finns tid för att checka in, tvätta av sig resdammet, orientera sig och få en bit mat, kanske hitta kära kollegor från andra håll i landet!! Efter eftermiddagens föreläsning och avslutat årsmöte, blir det med detsamma efter middagen underhållning med Jesper Odelberg. Många av er känner nog igen honom. Det är killen som är ståuppkomiker/visdiktare mm, och som på ett ovanligt sätt gjort sitt funktionshinder synligt och dessutom driver friskt med det. När jag pratade med Jesper om engagemanget för konferensen och temat för året, att han verkligen synliggjort gruppen som har en CP-skada, sa han att en annan mycket viktig person som också gjort detta är Lars Mullback.

Jesper uttryckte också väldigt tydligt hur viktigt det är att vara ståuppkomikern Jesper Odelberg som råkar ha en CP-skada och inte killen med en CP-skada som, är ståuppkomiker. Jag är förvissad om att vi både får skratta mycket och får med oss tänkvärda tankar från Jesper.

Tisdagen har vi delat under fm. för vuxentema och barntema, möjlighet kommer då att finnas att diskutera funderingar som uppstått under fm vid den efterföljande långlunchen. Barntemat är barn med funktionshinder som har en annan kulturell bakgrund. Denho Özmen från SIH uppmärksammar kulturmötet och kulturkrocken i förhållandet till funktionshindret. Han tar också upp allmänna bemötandefrågor kring barn/elever med funktionshinder och annan kulturbakgrund.

Det blir tillika en presentation av idéer och praktiska erfarenheter kring kulturmötesfrågor och handikappmedvetande. Birgitta Norrman uppmärksammar hur ändamålsenlig den svenska särskolan egentligen är idag!

På vuxensidan är det Anders Svensson från Landskrona som har i konsultationer till

Recension:

"MITT ARBETE - ANDRAS LIV"

Carl-Magnus Nordlund, Iren Åhlund

(Studieförbundet Vuxenskolan 1998)

En bok om människosyn, värderingar och moral i verksamheten kring personer med utvecklingsstörning.

Första stycket i baksidestexten på denna lilla bok gör mig nyfiken. När jag sen läser vidare och hittar en stark betoning på självbestämmande och integritet, blir jag mera tveksam. Dessa begrepp får mig att associera till den sk trapphusmodellen. *Mitt arbete - andras liv*, skriven i första hand för personal på gruppbo- städer, visar sig dock ligga långt ifrån den förvanskade tolkning av begreppen, som brukar användas som försvar för trapphusmodellen. Här handlar det inte om billiga lösningar och färdiga svar. Tvärtom.

Det här är en bok som ställer frågor; svåra, men också kloka frågor - frågor, som många i verksamheten bär på - men som sällan formuleras så tydligt. Boken bottenar i en djup respekt för de människor den handlar om.

Mitt arbete - andras liv är upplagd som ett studieunderlag. 9 kapitel beskriver lika många exempel med verklighetsbakgrund. I anslutning till varje exempel för författarna in egna frågor och funderingar. Teman som tas upp är t ex föräldrar - barn - personal, sorg och vrede över handikappet och utvecklingsstörda möd-

rar. Boken avslutas med en teoretisk bakgrund.

I anslutning till bokens första exempel funderar författarna en del kring personalens situation förr och nu. Miljön på de stora vårdhemmen ledde ofta till ett destruktivt förhållningssätt. Idag är de stora institutionerna borta, personalen är bättre utbildad och mer medveten om sin yrkesroll. Men de ekonomiska åtstramningarna innebär ofta mer ensamarbete, mindre konferenstid och att man sällan eller aldrig erbjuds handledning och fortbildning. Vårdpersonalens status - liksom lönen - är fortfarande låg.

Detta betyder att risken för kränkningar och övergrepp finns också nu. "Hotbilden är densamma nu som då; en utbränd personal utan medbestämmande och med en svag yrkesidentitet är en grogrund för de psykologiska mekanismer som leder fram till att tidigare tillägnade moraliska värderingar och etiska förhållningssätt upphör att gälla. Frustrationen måste få sitt utlopp någonstans, ibland kanske på ett mer subtilt sätt där nya ideologier växer fram, ideologier som legitimerar inhumana förhållningssätt".

I kapitlet "Hänvisad till vård", verkar det dock som om författarna för en stund, tappat denna insikt. Kapitlet beskriver ett utbildningsexperiment där eleverna under en vecka får leva som patienter på en psykiatrisk avdelning. Eleverna utsätts för olika former av kränkande behandling och får på så sätt egna erfarenheter av hur det kan kännas att vara patient.

Visst syftet är gott, men här saknar jag en diskussion kring vad en sådan behandling kan leda till. Kränkande och föröd-

mjukande behandling i undervisnings- syfte brukar annars användas när man lär upp blivande förhållningsledare och torterare.....

Ett annat av bokens exempel handlar om sexuell problematik hos en lindrigt utvecklingsstörd man, som här kallas för Mårten. Även här saknar jag flera kommentarer, frågor och funderingar.

Exemplet beskriver hur personalgruppen tar kontakt med en prostituerad kvinna för Mårtens räkning. Mårten blir sen lugnare och mindre masochistisk. Författarna skriver att kontakten med kvinnan kan betraktas som ett lotteri. Enligt min mening måste man se det som ett lotteri på liv och död - Hur kunde personalen veta att kvinnan inte var hiv-positiv? Andra frågor jag saknar är först och främst de juridiska. Idag skulle ett sånt förfarande innebära att personalen hjälpte Mårten att begå ett brott. Men hur var det när händelsen inträffade, kanske kan detta betraktas som koppleri - och det var väl redan då ett brott? Och hur ska man tolka sekretesslagstiftningen? Personalen tog kontakt med kvinnan - och berättade för henne om Mårten - innan de pratat med honom själv.

Personalgruppen kunde då givetvis inte veta att de berättade om Mårten inte skulle medföra "men" för honom eller hans anhöriga. Vad hade hänt om kvinnan varit en bekant till Mårten och hans familj? Som jag ser det, bör man absolut inte lämna ut så känsliga uppgifter om någon - även om man inte använder personens namn. Jag frågar mig också hur personalgruppen tolkade resultatet.

Handlade möjligen ångesten och masochismen om att Mårten kände skuld

över sina sexuella känslor? Kunde man hjälpt honom med detta på något annat sätt? Har man t ex försökt hjälpa honom att skapa en relation med en jämbördig utvecklingsstörd kvinna?

Personalgruppen sökte förgäves hjälp för Mårten vid en psykiatrisk klinik. Varför inte en "omsorgspsykolog"? Hur mycket hade personalen *själva* pratat med Mårten om hans problem? Hade personalen bett om eller hade man handledning? En annan fråga jag ställer mig, är hur personalgruppens handlande påverkade Mårtens kvinnosyn. Man kan ju anta att han nu, om inte förr, fick lära sig att kvinnor är horor eller madonnor.... - Och vad betyder det för hans framtida möjlighet att någon gång utveckla ett jämbördigt och ömsesidigt förhållande?

Många personalgrupper - förhoppningsvis de flesta - kommer säkert själva att ställa de ytterligare frågor, som jag efterlyser. I en örfaren, osäker eller omogen grupp och i grupper med svaga föreståndare/arbetsledare tror jag dock att *Mitt arbete - andras liv* kommer bäst till sin rätt om man tar in en kompetent studieledare utifrån, gärna en omsorgspsykolog.

I det stora hela är *Mitt arbete - andras liv* en mycket givande bok och jag är övertygad om att den kommer att ge många en fördjupad insikt om egna värderingar och den egna yrkesrollen.

Lena Fager, Stockholm

Tel 08 - 442 41 10

BETYDELSEN AV TRÄFFPUNKTSVERKSAMHET

och annat stöd till personer i eget boende

Vi har under lång tid arbetat med lindrigt utvecklingsstörda personer som har egen bostad. 1995 skrev vi en rapport i detta ämne. Vi hade då avslutat ett projekt vars syfte var att beskriva livssituationen för lindrigt utvecklingsstörda i egen bostad. Undersökningen hade bedrivits som ett FUB-projekt med medel från Allmänna Arvsfonden. I undersökningen ingick intervjuer av 106 personer, som bodde i Göteborg med kranskommuner eller i Bohuslän.

Intervjuerna berörde såväl barndom, uppväxt och skolgång som arbetssituation, ekonomi och psykiska hälsa. Vi hade också flera frågor kring socialt nätverk.

I undersökningen framkom att 28% av de intervjuade hade en dålig helhetsituation medan övriga hade det ganska bra eller mycket bra. Kvinnorna hade, som grupp betraktat, en bättre helhetsituation än männen. Vi fann även att barndomen hade stor betydelse för helhetssituationen som vuxen.

De som hade växt upp på institution och/eller hade haft mycket dåliga föräldrarelationer som barn, hade i högre utsträckning, en dålig helhetssituation. Det visade sig å andra sidan att de personer, 42% av samtliga, som gick till olika slag av träffpunkter och kontaktlägenheter, inte hade psykiska problem i samma utsträckning som de övriga.

Att få stöd och trygghet på egna villkor var viktigt och det stöd som gavs från träffpunkter och kontaktlägenheter hade stor betydelse för dessa personer.

Resultaten gjorde att vårt intresse för olika former av stöd till personer i eget boende, väcktes. Tillsammans med FUB sökte vi medel till ett nytt projekt och 980701 påbörjade vi projektet: Betydelsen av träffpunktsverksamhet och annat stöd för personer i eget boende.

Syftet med undersökningen är att belysa hur ett bra stöd ser ut i brukarens perspektiv samt hur man via träffpunkter, kontaktlägenheter eller på annat sätt kan tillgodose detta behov.

Vi hoppas även att vi kan komma med förslag på förbättringar baserade på synpunkter från såväl själva målgruppen, som från personalen.

Under hösten 1998 tog vi förnyad kontakt med samtliga LSS-ansvariga i de kommuner och stadsdelar som omfattas av projektet, dvs i Göteborg med kranskommuner och i Bohuslän.

Vi gjorde ett utskick med information om vårt nya projekt. Denna information innehöll även en förfrågan om det i kommunen/stadsdelen fanns några träffpunkter/kontaktlägenheter och var dessa i så fall var belägna. Då vi fått fram adresser till samtliga träffpunkter och kontaktlägenheter skickade vi ut en enkät för att få reda på vilka former av stöd som fanns för personer i eget boende.

I en del fall har vi även tagit kontakt och gjort personliga besök i respektive kontaktlägenhet. Vi kommer senare att ta förnyad kontakt med några av per-



sonalen för att göra djupintervjuer kring olika former av stöd och kring bemötande

Under hösten påbörjade vi konstruktion av ett frågeformulär. Detta provades ut och omarbetades efterhand i en pilotstudie som omfattade 10 personer.

Formuläret innehåller såväl öppna frågor som frågor med bundna svarsalternativ.

Frågorna omfattar: Bostadssituation; Stöd i boendet; Ekonomi; Socialt nätverk; Hälsotillstånd med speciell tonvikt på det psykiska hälsotillståndet; Fritid; Träffpunkt. Under den senare punkten tar vi upp flera frågor kring träffpunkt och personal.

Innan vi påbörjade intervjufasen tog vi telefonkontakt med de LSS-ansvariga i respektive område för att få upplysningar kring de intervjupersoner, som

ingick i vår tidigare undersökning. Vi ville ha information om de fortfarande hade eget boende, bodde kvar på samma adress och hur vi lämpligast borde kontakta var och en av dem.

Av de 106 personer, som vi tidigare intervjuat, kvarstår cirka 80 personer som bor kvar i egen bostad inom vårt ursprungliga upptagningsområde d v s Göteborg med kranskommuner och Bohuslän. En del personer har flyttat inom vårt område t ex inom Göteborg eller från Göteborg till Strömstad eller Uddevalla. En del personer utgår ur undersökningen. Av dessa har ett antal personer flyttat till gruppboende medan några har flyttat utanför upptagningsområdet och ytterligare några har avlidit.

I början av december påbörjade vi intervjuerna. Vi har hittills intervjuat drygt 30 personer. Intervjuerna utförs vid hembesök och tar ungefär en timme i anspråk. I samtliga fall har de intervju-

personer vi besökt haft en mycket positiv inställning till uppföljningen.

Då våra intervjupersoner ska beskriva vad de upplever som mest positivt i sin egen situation är det mycket vanligt med svar som "att jag själv kan bestämma över mitt eget liv" och "att jag har bra stöd". Många upplever också arbetet som viktigt och svar som "att jag har ett jobb som jag trivs med" är inte ovanligt. Vi har också lagt märke till att många har fått en bättre arbetssituation än tidigare med mer meningsfulla arbetsuppgifter.

Några av de personer vi hittills intervjuat har pekat på negativa förändringar i träffpunktsverksamheten. Man har t ex blivit tvungen att flytta till mindre och sämre belägna lokaler. I några fall har verksamheter upphört.

De allra flesta upplever träffpunkterna som ett bra stöd och framför allt ett skydd mot social isolering. Man pekar också på att det är viktigt att det finns någonstans att gå då man behöver det. Det är också

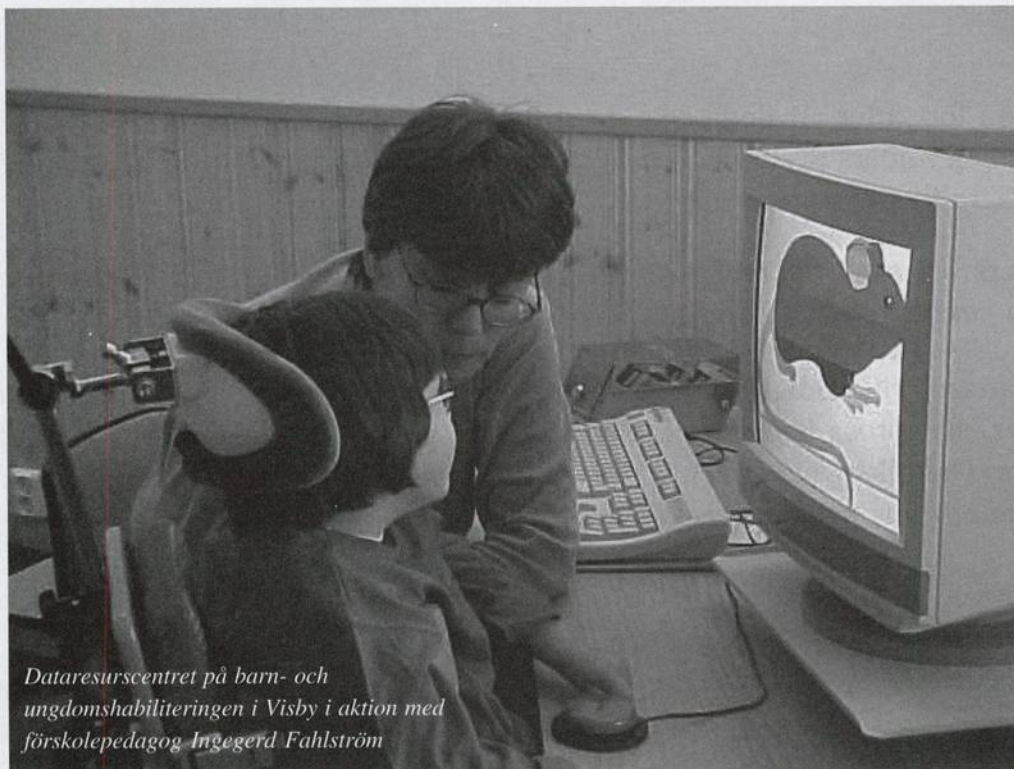
viktigt att man själv avgör hur mycket stöd man vill ha och hur ofta man t ex vill gå till en träffpunkt samt att personalen där lyssnar på det man säger och att man blir bemött på ett respektfullt sätt.

Vårt projekt kommer att pågå under sammanlagt tre års tid. När vi har avslutat intervjuerna ska vi återkomma till ett mindre antal av våra intervjupersoner för att göra djupintervjuer. Vi avser även att träffa en del personal för att göra djupintervjuer med dem.

Resultaten kommer att sammanfattas i en rapport, men även i en LL-bok. Avsikten med detta är att resultaten av vår undersökning även ska kunna läsas av målgruppen.

Britt-Marie Toftfelt

Christina Frändesjö



Dataresurscentret på barn- och ungdomshabiliteringen i Visby i aktion med förskolepedagog Ingegerd Fahlström



ETT PSYKOLOGEXAMENSARBETE.

"Det finns de som har Aspergers syndrom, det är inget kul, om syskons upplevelser av att vara syskon till ett barn med Aspergers syndrom".

Författare är Åsa Malmehed, Institutionen för tillämpad psykologi, Umeå Universitet. Åsa har intervjuat ca 12 syskon i Skellefteå och Umeå och sammanställt resultatet i uppsatsen. Resultatet visar att många syskon har det ganska tungt, ffa om syskonet med Aspergers syndrom är utagerande. De syskon som mår bäst var de som levde i en familj där man talade öppet om Aspergers syndrom. Läs den!

Den går bra att beställa från:

**Karin Edholm, Kolbäckens habilitering,
Kandidatvägen 31-33, 907 33 Umeå, tel 090/177827.**

gm/Karin Edholm

DIKTER

Poesin fortsätter att flöda från de skånska slätterna. Kollegorna från Landskrona, Psykolog Anders Svensson och Kurator Ingrid Persson ger oss glädjen av att få del av några fler av deras dikter.

Anders har skrivit *Bland rosorna* och *Världskartan*. Ingrid är författare till *Den röda kakburken* och *Längtan*.

Författarna vill väldigt gärna ha kontakt med andra "omsorgspoeter". Så Ni som har dikter eller prosa liggandes lite varstans, ta gärna kontakt med Anders/Ingrid på adress Handikappomsorgen, VÄO, Landskrona kommun, 261 80 Landskrona. Eller ge lite respons på deras alster...

BLAND ROSORNA

Hon sitter på en av bänkarna i parken.

Hon sitter där bland rosorna

som vem som helst.

Hon längtar med fåglarna runt skorna.

Hon säger tack när man tittar på henne,

tack när man hälsar

och tack om någon sätter sig intill.

VÄRLDSKARTAN

När han pratar tar syret slut här inne,

sömnen vill ta mig.

Nu pratar han om världskartan.

Ett ord följs av ett annat

och ett annat och ett annat.

Gränserna, floderna, haven.

Mali gränsar till Niger.

Det jag säger öppnas inte.

Mina frågor slocknar.

Osårbar inne i sitt faktaprogram.

På den andra kanalen bläddras stillbilder

som i ett album;

fiaspel på golvet,

utflykt i skogen,

smörgåsar som väntar på en tallrik.

LÄNGTAN

Längtan

klipper han ur

postorderkatalogen

När han dirigerar

flickkören på väggen

reser sig lusten

DEN RÖDA KAKBURKEN

Burfågeln

leksaksbjällra

sitter

fasttepad på ytterdörren

under brevinkastet

växer

räkningar och reklam

i

den vita trädgårdsurnan

I rummets skugga

kramar hon fjärrkontrollen

men

Tv-rutan förblir svart

i köket

har kanariefågeln slutat sjunga

och

tynar långsamt bort i den röda kakburken

regnet faller tungt på fönsterblecket

Fortsättning från sidan 7

DC- arbetat utifrån Dosens schema för emotionell utveckling och delger oss sina erfarenheter från detta. Britt-Marie Toftfelt och Christina Frändesjö ger av sina erfarenheter från sitt projektarbete, om "betydelsen av träffpunkter och annat stöd till personer i eget boende". Efter den gemensamma föreläsningen på em då vi lyssnar på Olle Björkström, finns det möjlighet att kanske ta en slottsvandring på Gripsholms slott, titta på porträttgalleriet eller den fina gamla teatern, där det finns särskilda luckor i taket för att tjänarna också skulle kunna bilda sig! Gustav III-s idé tror jag!

I den gamla Kungsladugården på andra sidan vägen från slottet räknat, finns numer en ladugård med ett annat innehåll, än brukligt. Kungsladugården heter fr.o.m. maj-96 Grafikens Hus, det är 400 svenska konstnärer som är ägare till huset och de har då tillgång till verkstäderna som också är publika. Huset har redan en av landets största samlingar av samtida svensk grafisk konst. Man kan stödja verksamheten genom att köpa en B-aktie, då får man Sveriges vackraste aktiebrev, en original-litografi av Philip von Schantz!!

Vidare kan man strosa runt i den lilla staden Mariefred, kanske gå till Britt Schölin's lilla Bokhandel, som brukar vara värd ett besök, har man tur är det Britt själv som är där. Britt måste vara över 80 år vid det här laget, hon startade bl.a. författaraftnar på Slottet, deckaraftnar mm. Vill man vara lite sportig kanske man hellre tar sig en joggingtur i Hjorthagen som ligger bredvid konferenscentret. Förmodligen har man fortfarande en flock hjortar som går och betar mellan de gamla ekarna.

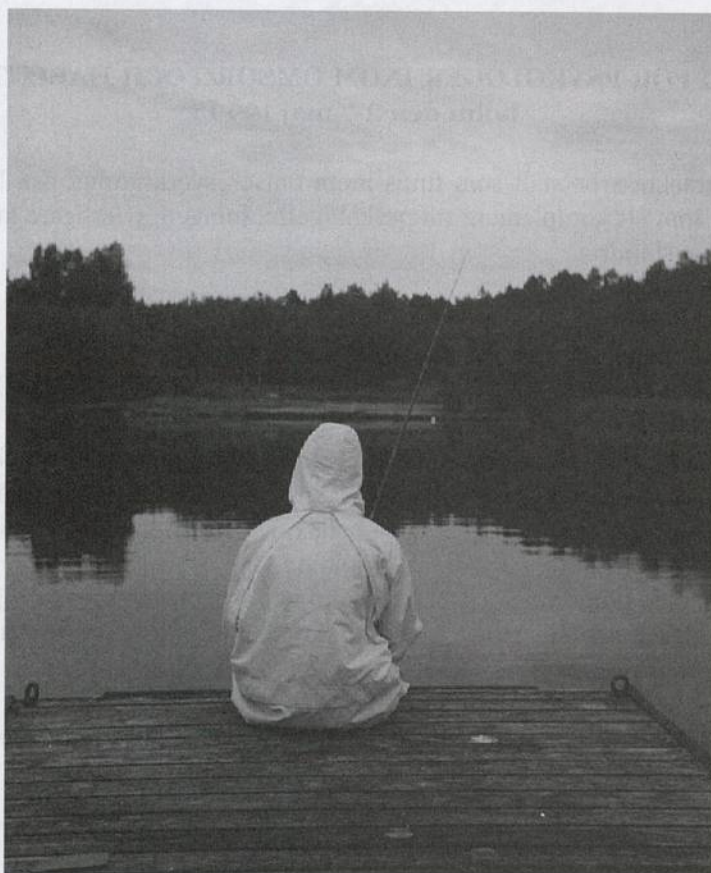
Efter middagen hoppas vi på musik av "POMS and circumstances" POMS-psykologernas eget jazzband!! Onsdagen inleds på morgonen med Bengt Lindkvist, vår före detta soc. minister som nu är aktuell med Bemötandeutredningen, som det redan stormar kring från Kommunförbundet. MajGull Axelsson författare och journalist, fortsätter fram till lunch, hennes senaste bok Aprilhäxan är (bland annat) en skildring av en gravt handikappad kvinnas liv i det svenska folkhemmet. Eftermiddagen är tänkt att vi med Margareta Berggrens hjälp ska reflektera lite över vår egen synlighet, hur syns vi som psykologer, hur gör vi vår kunskap synlig? Är vi rädda för att ta plats, uttala oss i olika frågor som berör vårt kompetensområde?

Vi har mycket värdefull kunskap som vi skulle kunna dela med oss av, och kunskap både på individ- grupp –och samhällsnivå. Margareta Berggren gjorde psykologen synlig under många år i radions ungdomsprogram Dialog, hon var också med och startade TV-programmet Bullen. Margareta fokuserar i sitt arbete på barns och ungdomars villkor i samhället och vuxnas ansvar. Efter reflexioner över vår egen synlighet, är det dags att ta farväl och kanske sommaren berikas, inte bara av sol och värme, (hoppas det blir fint i år!) utan också av nya tankar som dykt upp under sommarkonferensen.

Arrangörsgruppen i Stockholm önskar alla varmt välkomna och hyser stort hopp om att vi blir en månghövdad skara! Programmet i sin helhet finns också med i tidningen. Hej och hoppas vi ses !! /Mallan Rahbek, 08-4499512

Värva medlemmar!

Har du kollegor på din arbetsplats som inte är med i POMS?



Om POMS ska fortsätta att vara den starka och aktiva förening den hitintills varit, är det viktigt att även de nya psykologer som börjar arbeta i "våra" verksamheter, blir medlemmar i POMS.

Kanske ändras vår inriktning något framöver, och säkert kommer namnfrågan att fortsätta diskuteras, men föreningen kommer att bestå, och aktivt verka för att människor med funktionshinder får goda levnadsvillkor och god service.

Tala om för dina kollegor att POMS finns! Det är mycket enkelt att bli medlem.

Sätt bara in medlemsavgiften på POMS postgironummer 35 89 78 - 5
Betalningsmottagare Birgitta LeveMYR/POMS

BASUTBILDNING

IHPU

Institutet för Högre Psykologiutbildning **kurs 28.6** i samarbete med Föreningen Psykologer inom Omsorgsverksamheten, POMS

inbjuder till:

BASUTBILDNING FÖR PSYKOLOGER INOM OMSORG OCH HABILITERING i Stockholm den 3-7 maj 1999

Bakgrund: Det vidsträckta arbetsfält som finns inom omsorgsverksamhet och habilitering gör att psykologer behöver, som ett komplement till psykologutbildningen, ytterligare kunskap kring:

- det specifika funktionshindret
- handledning av personaigrupper
- utbildning av personaigrupper
- den specifika lagstiftningen inom området
- anhörigas situation

Det ställs ofta redan från början stora krav på psykologer inom omsorg och habilitering i form av arbetsuppgifter som stöd åt personer med utvecklingsstörning och anhöriga, utbildning av vårdpersonal, planering av omsorger utifrån individuella behov. Dock är det sällan möjligt för varje arbetsgivare att ombesörja en nödvändig områdesintroduktion.

Med den här presenterade utbildningen som bakgrund har psykologen större möjlighet att snabbare bli en bättre resurs och samarbetspartner som de funktionshindrade och deras familjer, ledning och personal behöver och har rätt att förvänta.

Syfte: Kursen syftar till att ge de baskunskaper som är nödvändiga för att arbeta som psykolog inom omsorg och habilitering och att snabbare växa in i sin yrkesroll.

Målgrupp: Kursen vänder sig till psykologer inom omsorg och habilitering.

Uppläggning: Föreläsningar, grupparbeten och diskussioner under fem dagar.

Innehåll:

Ramar

Lagen om stöd och service och den övergripande ideologin, erfarenheter efter 5 år

Omsorgemas utveckling i relation till samhällsutvecklingen

Angränsande lagstiftning, sjukvårdslagen och socialtjänstlagen

Effekter av kommunaliseringen, speciellt särskolan

Roller

Psykologens roll i arbetet med individ och familj

Psykologen som utbildare handledare

Psykologen som konsult åt andra yrkeskategorier eller åt organisationer

Psykologens roll i utvecklingen av omsorgerna

Psykologens och andras roller och kompetensområden i teamarbetet

Konflikter mellan de olika yrkesrollerna

IHPU Institutet för Högre Psykologiutbildning AB

Postadress telefon Telefax

Box 3287 08-696 9760 08-24 78 55 103 65 Stockholm

Kunskapsområden

- Personlighetsutveckling i relation till begåvningshandikapp
- Begåvningshandikapp
- Ovanliga handikapp, de svårast funktionshindrade
- Personkretstillhörighet - utvecklingsstörning, autism, begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada, varaktiga ~siska eller psykiska funktionshinder m m

Metoder

- Arbete på individnivå diagnostik, stödåtgärder och behandling,
- Arbete med anhöriga och med personliga assistenter
- Arbete på gruppnivå: personalarbete, grupparbete med funktionshindrade
- Arbete på organisationsnivå: organisationsutveckling, nätverksarbete, arbete med andra myndigheter etc
- Metodutveckling och forskning

Etik

- Människosyn och handikapp
- Psykologetiken

Lärare: Kursledare är leg psykolog, leg psykoterapeut Birgitta Norrman, Stockholm Övriga lärare: leg psykolog Karin Ekwinska, Stockholm, leg psykolog Brita Lindroth Falun, leg psykolog Britt-Marie Toftfelt, Göteborg mfl.

Tid Måndagen den 3 maj kl 9.30 - fredagen den 7 maj kl 14.00.

Plats: Kursen äger rum på Hotell Kristineberg, Hjalmar Söderbergs väg 10, Stockholm. Om Du behöver övernatta finns det rum reserverade på Hotell Kristineberg. Kostnaden för enkelrum med frukost är 842 kr + moms. Du bokar rum via Access konferensbokning, tel 08-592 501 20, fax 08-592 555 28. Boka senast den 16 april!

Kursavgift: Kurskostnaden är 8 800 kr + moms. Denna kostnad täcker undervisning och visst material, samt kaffe och lunch alla fem dagarna.

Sista anmälningdag: Den 6 april är sista anmälningdag.

Ytterligare: Kontakta IHPU, Anders Hallborg, tel och fax 046-1890 62, information e-post anders.hallborg@ihpu.se

SKRIVELSE TILL SOCIALSTYRELSEN

990209

Gen dir Kerstin Wigzell

Socialstyrelsen, 106 30 Stockholm

ANGÅENDE BOENDEFORMER FÖR PERSONER MED UTVECKLINGSSTÖRNING

TV-programmet Striptease (981110) behandlade ämnet "Trapphusboende för personer med utvecklingsstörning". Upprinnelsen till programmet var den debatt om trapphusmodellen som hade ägt rum i dagspress och fackpress under mer än ett års tid.

I TV-programmet berättade Du att Socialstyrelsen kommer att ge ut Råd och riktlinjer gällande boendeformer för personer med utvecklingsstörning.

Ett boende enligt trapphusmodellen innebär ett ensamboende. Personer med utvecklingsstörning är den grupp i samhället som är allra sämst rustade för att orka med ensamheten. Svårigheterna i att hantera ensamheten kan resultera i allvarliga och bestående psykiska skador. Dessa typer av skador, primärt orsakade av ensamboende och brister i omsorg, finns beskrivna från olika delar av landet.

Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att det finns tillgång till olika former av stöd i boendet för personer med utvecklingsstörning. Detta stöd måste utformas på det sätt som är mest lämpligt för varje enskild individ. För de allra flesta personer med grav till måttlig utvecklingsstörning är det stöd som finns i en konventionell "gruppboende" klart överlägsen ett ensamboende. Den vanliga gruppboendestaden med tillgång till personal i såväl den egna lägenheten som i gemensamhetsutrymmena överensstämmer med de boendes utvecklingsmässiga behov av stabila och kontinuerliga relationer.

Givetvis har en person med grav utvecklingsstörning större omvårdnadsbehov än en person med lindrig utvecklingsstörning. Bland de senare finns ändå många som har ett stort behov av individuellt anpassat stöd i boendet; för några gruppboende, för andra serviceboende och/eller tillgång till träffpunkt. Flexibiliteten är viktig och självklart ska den enskildes önskemål vara vägledande för dessa personer.

Som representanter för Yrkesföreningen POMS - Psykologer inom Handikappområdet anser vi att psykologer med kompetens inom detta område ska vara representerade vid utformandet av Råd och riktlinjer för boendeformer för personer med utvecklingsstörning.

Britt-Marie Toftfelt

Anders Svensson

Ordförande i POMS

Sekreterare i POMS

För kännedom:

Redaktionen för programmet "Striptease", SVT, 105 10 Stockholm

Förbundsstyrelsen FUB, Box 6436, 113 82 Stockholm

Distr läk Satu Ekelund, Runby Vårdcentral, Runby torg 9, 19441 Upplands Väsby

Förv chef Gullevi Dunback, Omvårdnadsförvaltning, Dragonvägen 86, 194 80 Upplands Väsby

Socialstyrelsen

1999-03-03

Dnr65-1866199 1(1)

Socialtjänstavdelningen, Allmänna enheten

Ulla Clevnert

Tel 08-78331 04

Pax 08-783 3020

E-mail ulla.clevnert@sos.se

POMS

c/o Britt-Marie Toftfelt

Myrbäcksvägen 32

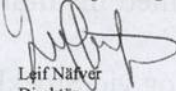
43600 ASKIM

Tack för ert brev angående boendeformer för personer med utvecklingsstörning.

Det är riktigt att Socialstyrelsen har för avsikt att arbeta fram ett skriftligt material, eventuellt i form av allmänna råd, om boendeformer och innehållet i insatsen bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.

På Socialtjänstavdelningen/Allmänna enheten är det utredare Ulla Clevnert som kommer att vara ansvarig för att arbeta med denna fråga. Hon kommer att ta kontakt med företrädare för POMS i denna fråga.

Med vänlig hälsning


Leif Näfver
Direktör**Direktor**

SOCIALSTYRELSEN

106 30 STOCKHOLM

Besök Linnégatan 87

Telefon växel 08-783 3000

Texttelefon 08783 32 48

E-post socialstyrelsen@sos.se

Internet <http://www.sos.se>

Fax 08-783 32 52

Telegram Socialstyret

Org nr 202100-0555

Postgiro 1561-6

VÄLKOMNA TILL POMS SOMMARKONFERENS

**"Synsätt-
sätt att synas"**

14-16/6 1999

på Röda Korsets Idé- och utbildningscenter Gripsholm, Mariefred



Dag 1 Måndagen den 14/6

- 11.30-13.00 Lunchbuffé för alla hungriga.
- 13.00-14.00 Sjukvårdslandstingsrådet Stig Nyman och arrangörsgruppen hälsar välkommen!
- 14.00-14.45 Erwin Bischofberger, professor i medicinsk etik vid Karolinska institutet och jesuitpater föreläser om "Människan som person och aktör".
- 14.45-15.15 Kaffe
- 15.15-16.30 forts Erwin Bischofberger
- 16.30-18.30 Årsmöte
- 19.30 Middag
- 20.30 Ståuppkomikern Jesper Odelberg underhåller ca 1 tim.

Dag 2 Tisdagen den 15/6

OBS! Förmiddagen är uppdelad på barn- och vuxenfrågor.

Barntema

- 08.30-10.00 Denho Özmen, konsult för invandrarfrågor skolan vid SIH, Statens institut för Handikappfrågor, föreläser om ämnet "Hur är det att vara funktionshindrad med en annan kulturbakgrund". Om funktionshindrade barn med invandrarbakgrund i Sverige.
- 10.00-10.30 Kaffe
- 10.30-12.00 Birgitta Norrman, psykolog vid Stockholms resursnämnd för skola och socialtjänst samt lärare vid IHPU:s utbildning, psykoterapi för utvecklingsstörda, talar över ämnet "Hur ändamålsenligt är det svenska särskolebegreppet idag?" Synpunkter beträffande innehåll och organisation på den kommunala särskolan utifrån visionen "En skola för alla".
- 12.00-13.00 Lunch
- 13.00-13.45 Diskussionstid. Funderingar som dykt upp efter förmiddagens föreläsningar.

Vuxen tema

- 08.30-10.00 Anders Svensson, psykolog på Vuxenhabiliteringen i Landskrona. "Dagcenterhandledning, Anton Dosen och varma band". Under tre terminer har jag arbetat med Anton Dosens schema för emotionell utveckling med en grupp dagcenterpersonal. Erfarenheter, idéer och funderingar presenteras.
- 10.00-10.30 Kaffe
- 10.30-12.00 Psykolog Brittmarie Toftfelt och psykolog Christina Frändesjö, från Psykologenheten Hisingen i Göteborg, berättar om sina erfarenheter av projektet "Betydelsen av träffpunkter och annat stöd till personer i eget boende".
- 12.00-13.00 Lunch
- 13.00-13.45 Diskussionstid. Funderingar som dykt upp efter förmiddagens föreläsningar.

Gemensam eftermiddagsföreläsning för Barn och Vuxen

- 14.00-14.45 Olle Björkström, psykiater, leg psykoterapeut, lärare vid Psykologiska Institutionen i Uppsala samt vid Stockholms Akademi för psykoterapiutbildning. "Att bli sedd i psykoterapi patienter som inte kan följa spelreglerna, konsekvenser för psykoterapiens utveckling -Den nya Människan".
- 14.45-15.15 Kaffe
- 15.15-16.00 forts Olle Björkström
- 18.00 Middag
Ev. framträder "POMS and circumstances", psykologernas eget jazzband, på kvällen.

Dag 3 Onsdagen den 16/6

- 08.30-09.30 Bengt Lindkvist, FN:s särskilde rapportör för handikappfrågor, talar om den nyligen slutförda enmansutredningen "Bemötandeutredningen".
- 09.30-10.00 Kaffe
- 10.00-11.30 MajGull Axelsson, journalist och författare bl.a. känd för "Aprilhäxan". "Berättelsernas idealisering och främlingskap".
- 11.30-13.00 Lunch
- 13.00-13.45 Margareta Berggren, leg psykolog. Margareta pratade regelbundet med ungdomar radioprogrammet "Dialog" under tolv år (1982-1 994). Margareta var också med och startade Ungdomsprogrammet "Bullen" i TV. Ämnet för hennes föreläsning "Psykologen och synligheten".
- 13.45-14.15 Kaffe
- 14.15-15.00 forts Margareta Berggren
- 15.00 Avslutning av årets sommarkonferens.

Så här hittar du:

Mariefred ligger ca 8 mil från Stockholm. Med bil åker du E20, tar av mot Mariefred, svänger åt höger vid skylten Röda Korsets Idé- och utbildningscenter, strax före Gripsholms slott. Det går också tåg varje timme från båda håll på Svealandsbanan. Station Läggesta/Mariefred. Bussförbindelse finns från Läggesta station till Mariefred

**Konferensen hålls på Röda Korsets Idé och utbildningscenter,
Gripsholm Mariefred.**

Konferensavgift:

1900 kr. för POMS-medlemmar.

2000 kr. för icke medlemmar.

800 kr. per dag vid deltagande enstaka dag, exkl. mat.

Mat och logi:

Helpension enkelrum: från lunch den 14/6-em. kaffe 16/6, 2828,50 kr

Helpension dubbelrum: "-", 2279,50 kr

Helpension dubblett: "-", 2033,50 kr

(En dubblett är ett enkelrum som har gemensam toalett med ett annat enkelrum.)

Mat för en dag; (innebär fm.kaffe, lunch, em. kaffe, tre-rättersmiddag, 487.50 kr utan tre-rättersmiddag; 175 kr.

Konferensavgiften;

betalas in senast 15/5 på POMS postgiro nr: 358978-5

Mat och Logiavgift;

kostnaden betalas till konferensanläggningens bankgiro: 5741-5192. Betalas in senast 1/6.

Anmälan skickas till: Tullinge HC, Mallan Rahbek, Kvällsv.5, 146 31 Tullinge, eller faxa till 08-7782066.

Frågor ang konferensen: 08-4499512, Mallan Rahbek eller till konf anläggning: 0159-36100, om det gäller specialkost eller frågor som har med boende att göra.

ANMÄLAN TILL POMS SOMMARKONFERENS!

Anmälningsblankett

Medlem

Icke medlem

Enkelrum Dubbelrum Dubblett

Namn:

Adress:

Postadress:

Arbetsplats:

Tel. arb:

KALLELSE

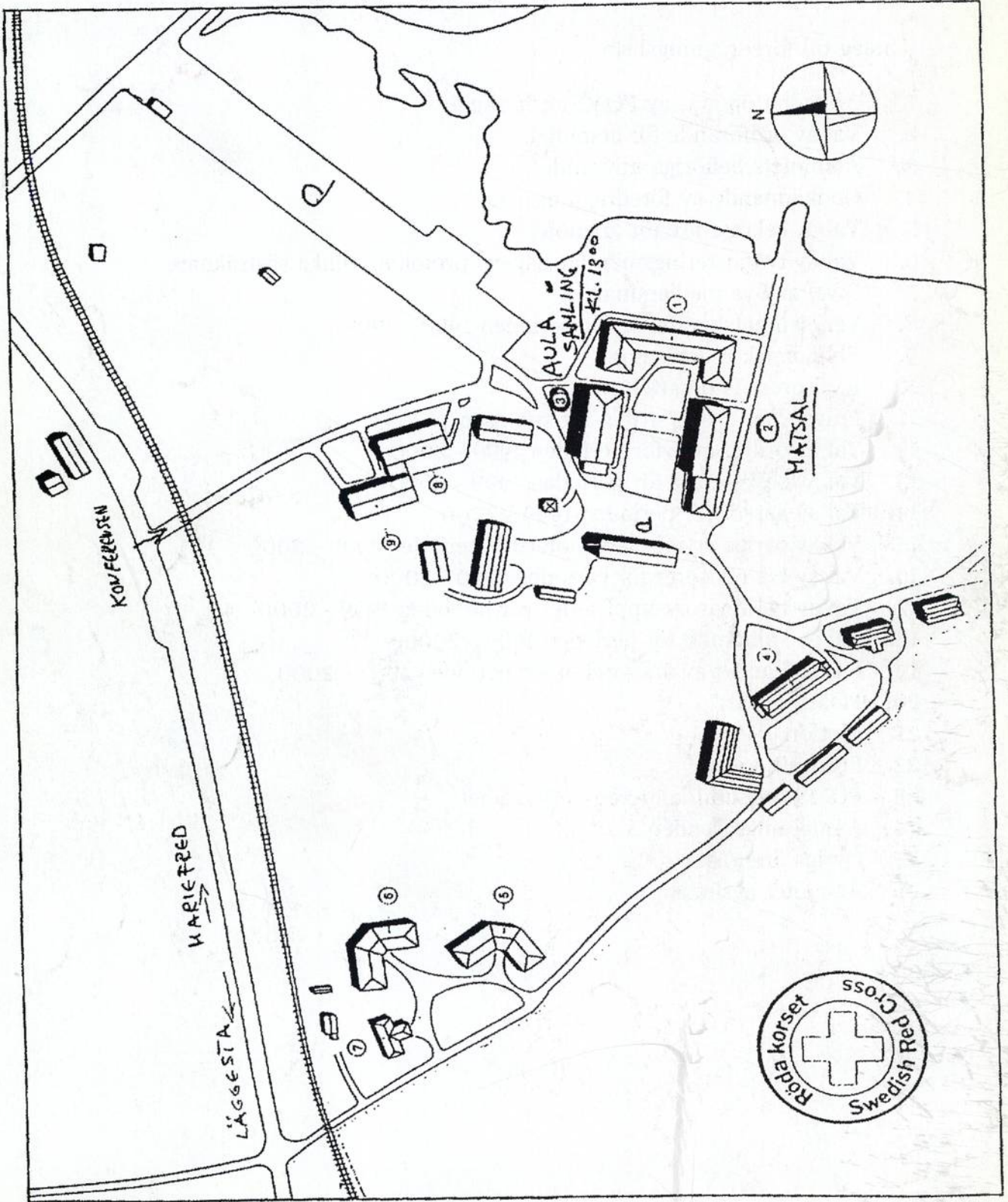
TILL ORDINARIE ÅRSMÖTE 1999 I FÖRENINGEN POMS

Föreningens medlemmar kallas härmed till 1999 års ordinarie årsmöte, som äger rum den 14 juni kl. 16.30 - 18.30 på Norra flygeln, Röda Korsets utbildningscenter, Gripsholm, Mariefred.

Förslag till föredragningslista

1. Årsmötet öppnas av POMS ordförande
2. Val av ordförande för årsmötet
3. Årsmötets behöriga utlysande
4. Godkännande av föredragningslista
5. Val av sekreterare för årsmötet
6. Val av två justeringsmän får dagens protokoll, tillika rösträknare
7. Inval av nya medlemmar
8. Verksamhetsberättelse för perioden 1998 - 1999
9. Ekonomisk redovisning
10. Revisorernas berättelse
11. Frågan om ansvarsfrihet för styrelsen
12. Val av ordförande för perioden 1999 - 2000
13. Val av sekreterare för perioden 1999 - 2000
14. Val av kassör för perioden 1999 - 2000
15. Val av övriga styrelseledamöter för perioden 1999 - 2000
16. Val av två revisorer för perioden 1999 - 2000
17. Val av två revisorssuppleanter rör perioden 1999 - 2000
18. Val av valnämnd för perioden 1999 - 2000
19. Fastställandet av årsavgiften för perioden 1999 - 2000
20. POMS-bladet
21. Motioner
22. Propositioner
23. POMS fortsatta konferensverksamhet
24. Anmälningsärenden
25. Övriga ärenden
26. Årsmötet avslutas

1. Kanslihuset
- Receptionen
2. Södra Flygeln
- Matsal
3. Norra Flygeln
- Aula/Gymnastiksal
4. Röda elevhemmet
5. Freden
- 501-530
6. Friheten
- 601-630
7. Framtiden, konferensloka
8. Underhuset, elevhem
- 301-324
9. Överhuset, elevhem
- 401-424



POMS bladet

Organ för föreningen
Psykologer inom handikappområdet



Nr 2 1999

ISSN-NR 1102-0474

Styrelse för Sveriges Handikapp psykologers Förening 1999 - 2000

- Ordförande: Britt-Marie Toftfelt
Myrbäcksvägen 32
436 42 Askim
402 72 Göteborg
Mobiltel: 070/638 7455
- Psykologenheten
Hisingen
Box 8874
Tel: 031/28 78 25
Fax: 031/5100 89
- V. Ordförande: Karin Edholm
Skrindvägen 2
903 20 Umeå
Tel: 090/77 18 12
- Kolbäckens Habilitering
Kandidatvägen 31-33
907 33 Umeå
Tel: 090/ 17 78 27
Fax: 090/ 19 58 35
- Kassör: Irene Nordström
Klostergatan 11-13
703 61 Örebro
Tel: 019/12 12 7
E-post: irene.nordstrom@orebroll.se
- Fou-enheten
Psykiatri-Habilitering
Box 1613
701 16 Örebro
Tel: 019/15 74 12
Fax: 019/10 63 91
- V.Kassör: Elisabeth Bjernevall Nygren
Liljevägen 57
194 60 Upplands Väsby
Tel: 08/590 819 14
E-post: e.bjernevall@hotmail.com
- Psykoterapimottagningen för vuxna med funktionshinder
Box 6465
113 82 Stockholm
Tel: 08/ 690 60 29 (58)
Fax: 08/690 59 04
- Sekreterare: Anders Svensson
Tomtegapsgatan 8
223 50 Lund
Tel: 046/ 14 30 52
- Vuxenhabiliteringen
V A O
Landskrona Kommun
261 80 Landskrona
Tel: 0418/ 47 39 69
Fax: 0418/47 38 01
- V.Sekreterare: Inger Claesson
Storängsgatan 33
413 19 Göteborg
Tel: 031/82 13 28
- Habiliteringen Hisingen
Verkmästaregatan 7
417 57 Göteborg
Tel: 031/64 21 13
Fax: 031/54 99 71
- Konf.ansvarig: Mallan Rahbeck
Mossvägen 12
141 44 Huddinge
Tel: 08/711 64 68
- HC Tullinge för vuxna
Kvällsvägen 5, 3 tr
141 61 Tullinge
Tel: 08/449 95 12
Fax: 08/778 20 66
- POMS-bladet: Olle Öhrner
Mellanbågen 8
907 38 Umeå
Tel: 090/12 30 91
- Habiliteringen, tonårslaget
V.Norrlandsgatan 18 B
903 27 Umeå
Tel: 090 785 74 37

Innehåll

POMS STYRELSE 1999 - 2000	SID 2
STYRELSENS SIDA	SID 4
REDAKTIONENS SIDA	SID 5
POMS´ SOMMARKONFERENS : ÖPPNINGSTAL AV LANDSTINGSRÅDET STIG NYMAN.....	SID 6
REFERAT AV MAJ-GULL AXELSSONS FÖRELÄSNING	SID 8
LEENDET VI BORDE HOPPAS PÅ. MAJ-GULL AXELSSONS ARTIKEL I DN DEN 3/1 1999...	SID 10
REFERAT AV PSYKOLOG MARGARETA BERGGRENS FÖRELÄSNING.....	SID 14
REFERAT AV OLLE BJÖRKSTRÖMS FÖRELÄSNING.....	SID 16
INLÄGG AV BIRGITTA NORRMAN OM SÄRSKOLAN PÅ SOMMARKONFERENSEN.....	SID 18
PSYKOLOGIFÖRBUNDETS REFERENSGRUPP ANGÅENDE DEN STATLIGA ELEVVÅRDS UT- REDNINGEN.....	SID 20
VÄRVA MEDLEMMAR!.....	SID 21

Föreningen POMS postgiro	35 89 78 - 5
Föreningen POMS adress	Britt-Marie Toftfelt Myrbäcksvägen 32 436 42 ASKIM
POMS - bladet: Ansvarig utgivare	Britt-Marie Toftfelt
Redaktionsgrupp	Olle Öhrner Tel: 090 7857437 Fax: 090 7857442 E-mail: olle.ohrner.lt@vll.se

STYRELSENS SIDA



Höstens första styrelsemöte hölls i

Stockholm, vid Omsorgsnämndens nya, tillfälliga lokaler på Sabbatsbergs sjukhus en av många vackra höstdagar. Detta var första mötet i den nya styrelsen och vi hade glädjen att hälsa två nya styrelsemedlemmar välkomna. Nyinvalda i styrelsen blev vid årsmötet i juni Inger Claesson, Göteborg och Olle Öhrner Umeå

Detta var det första mötet under föreningens nya namn. Efter lång tid och många diskussioner så antog årsmötet i samband med sommarkonferensen då till slut ett nytt namn för vår yrkesförening. Det nya namnet är Sveriges Handikapppsykologers Förening. Vi får nu träna oss att säga och känna på detta namn.

POMS-bladet har fått en ny redaktion! Gotland har efter mycket gott genomfört arbete, TACK GOTLAND, lämnat stafettpinnen vidare. Vi hade vid styrelsemötet glädjen, och för mig själv en hel del stolthet, att välkomna den skara psykologer som kommer att jobba hårt för att ni medlemmar ska få läsa en bra tidning.

I styrelsen fortsätter en del arbeten som är påbörjade sedan tidigare. En ständigt återkommande punkt sen en tid tillbaka är rapportering från den arbetsgrupp som finns kring handikapppsykologi som ett område inom specialistordningen. Irene Nordström och Jan Terneby representerar vår förening i arbetsgruppen. Gruppen är nu inne i slutfasen i sitt förslag kring hur specialistutbildningen ska se ut. Vi får anledning att inom kort återkomma med mer information om detta.

Som ni kanske kommer ihåg har vår förening aktivt medverkat i den debatt som förts kring boendeformer för vuxna utvecklingsstörda, vi har påtalat de brister som finns kring psykolo-

gisk kompetens när man i kommunerna planerar boende för utvecklingsstörda. Under förra året gjorde vi en skrivelse till Socialstyrelsen angående detta. Det har nu resulterat i att föreningen har fått representation i en arbetsgrupp vid Socialstyrelsen som har i uppdrag att arbeta fram en handbok med information kring vad som är viktigt i boendeplanering.

Styrelsen har också varit representerad i en av förbundet utsedd intern referensgrupp med anledning av den statliga elevvårdsutredningen. Både barnpsykiatriutredningen och Barnombudsmannen har påtalat de bristande resurser som finns inom elevvården och utredningen har nu i uppdrag att se över detta. Vår förening har tillsammans med alla barnyrkesföreningar fått möjlighet att framföra våra synpunkter som av förbundet sedan tagits vidare till utredarna.

Årets sommarkonferens gick av stapeln i Mariefred, tyvärr hade jag inte själv möjlighet att delta men jag har bara fått positiva rapporter om innehållet. Nästa års sommarkonferens har Västra Götaland fått i uppdrag att hålla. Det ska bli spännande att se vad det blir för innehåll

*För styrelsen
Karin Edholm, v ordf*

Redaktionens sida

Hej alla kollegor!

Som Karin nämner på föregående sida så tillträder fr.o.m. detta nummer av Pomsbladet en ny redaktion, som skall ta över efter Gotland när det gäller redigeringen av tidningen. Detta är inte en helt lätt uppgift kan jag intyga, i all synnerhet som ingen i den tillträdande redaktionen har någon erfarenhet av sådant arbete. Det har blivit många och långa kvällar mellan hopp och förtvivlan.

Resultatet ser ni här och vi hoppas ni har överseende dels med att det kanske inte ser lika proffsigt som när Gotland hade hand om et´ och dels att detta nummer har dröjt så länge och att det dessutom bara blir ett denna höst. Beträffande det senare skall det genast rättas till inför våren, då det är vår ambition att det skall komma ut två nummer som brukligt är. När det gäller proffsigheten kommer den förhoppningsvis så småningom.

Det här numret domineras givetvis av sommarkonferensen och vi tackar alla, som har sänt in bidrag. Apropå det, så skulle vi vilja be alla kommande bidragsinsändare att göra detta på diskett, då det väsentligt underlättar redigeringen.

En kort presentation av den nytillträdde redaktionen är måhända på sin plats. Vi är fem personer, som alla arbetar på barn-och ungdomshabiliteringen i Umeå. Det är Pirkko Langels, Inga Lundblad Danielsson, Britta Norlin, Susanne Bjurman och Olle Öhrner. Karin Edholm finns givetvis också med som en resurs.

Om du författat artiklar lokalt eller gjort undersökningar ,skrivit uppsatser eller författat avhandlingar, som kan vara av

För övrigt är det ju världskongress i Stockholm den 23-28 juli nästa år. Det är då viktigt att det kommer psykologer från handikappområdet. Föreningen har för avsikt att bidra med en poster plus eventuellt en presentation.

Hösthälsningar från redaktionen.



Manusstopp för nästa nummer är den 31 januari. 2000!

Poms sommarkonferans

Öppningstal av Stig Nyman

Konferensens förste talare var Stig Nyman, sjukvårdslandstingsråd (kd) i Stockholms läns landsting som tidigare även varit Omsorgsnämndens ordförande. Han hälsades välkommen av Ann Bakk, verksamhetschef för de länsövergripande resurser i Stockholm som finns samlade vid Omsorgsverksamhetens Länscenter och tidigare POMS-ordförande. Hon påminde om att den statliga Prioriteringsutredningen gav näst högsta prioritet åt habiliterande och rehabiliterande åtgärder för personer med funktionshinder och föreslog att man i varje landsting borde utreda hur principerna efterlevs i praktiken. - Vi vet alla att det inte finns någon rättvisa när det gäller anlag, sjukdomar och skador. Men rättvisa livsvillkor kan - i någon mån - minska och kompensera för de svårigheter som funktionshinder medför. Då är det viktigt att minnas att rättvisa livsvillkor inte betyder att man ska ha samma hjälp som andra, vilket i ekonomiskt ansträngda tider ibland anses, eller anges, vara ett uttryck för en eftersträvsvärd normalisering. Många med funktionshinder behöver mer hjälp, annan hjälp och fr a hjälp på sina alldeles egna villkor för att kunna leva som andra. Det är skälet till att det behövs särskilda lagfästa rättigheter - annars lägger sig samhället gärna på den nivå som Wilhelm Ekensteen benämnt "lagom-för-handikappade-nivån". Detta blev nyligen förfärande uppenbart när Kommunförbundet på sin kongress hade att ta ställning till en motion om att avskaffa LSS.

Stig Nyman uppskattade att få inleda konferensen: - För mig känns det alltid angeläget att få möta er som arbetar på fältet. Ett av de största bekymren inom sjukvår-

den är att det saknas en dialog mellan politikerna och de anställda inom vården.

För att i någon mån göra något åt detta hade han som en av sina första åtgärder som nytt sjukvårdslandstingsråd i Stockholm initierat fem dialogseminarier, till vilka anställda, facken och ansvariga politiker hade inbjudits. Tre till fyra hundra personer deltog vid varje tillfälle och diskuterade i mindre grupper olika angelägna ämnen, som de själva hade valt. Det var lärorikt och en bra grund för det fortsatta arbetet. I redovisningarna framkom att ett genomgående problem var bristen på ömsesidig tillit. De anställda känner sig inte trodda när de beskriver bristerna i vården och sin stora arbetsbörda. Politikerna har en tendens att "svara" med olika förslag till strukturella lösningar - som emellertid inte uppfattas som någon lösning, särskilt inte när de "kommer uppifrån".

Stig Nyman trodde att det egentligen finns en potential för förändring av attityder, arbetssätt och organisation, men att den kan realiseras först om man upprättar en dialog och visar en ömsesidig respekt.

Ofta sägs det att sjukvården försämrats, "befinner sig i en kris" etc. - men i själva verket har sjukvården aldrig tidigare haft så stora resurser till sitt förfogande "Problemet" är att man i dag kan lindra och bota så många fler sjukdomar än tidigare

- hälften av alla de metoder som används inom sjukvården fanns inte för bara femton år sedan! Självfallet leder det till en högre anspråksnivå hos både de professionella och patienterna.

Stig Nyman kommenterade också Prioriteringsutredningens bedömningar, som han helt och fullt delar. - De som har de största behoven ska prioriteras, de ska "gå före". Det kostar pengar och det ska det ha lov att göra! Vi måste se just denna del av kostnadsökningen som en naturlig konsekvens av våra värderingar. Dels måste dessa grupper prioriteras inom befintliga ekonomiska ramar, dels måste man fundera över olika slag av omfördelningar. Stig Nyman kunde t ex tänka sig att "IT-folket" skulle kunna klara sig med kortare semestrar än vårdpersonalen...

Avslutningsvis framhöll han att politikerna, och då särskilt de som fungerar som beställare, måste bli bättre på att ta reda på hur behoven ser ut. Därför är det allra viktigaste att skapa en dialog och ett ömsesidigt förtroende mellan politiker, brukare och intresseorganisationer och anställda på alla nivåer. Det är också en förutsättning för att politikerna ska kunna göra en riktig analys av konsekvenserna av sina beslut. Målen ska sättas av politiker som har kunskap om behoven. Medlen, dvs hur behoven rent konkret ska tillgodoses, är däremot "produktionens" sak.

Stig Nyman - som enligt Ann Bakk varit en ovanligt närvarande, tänkande och kännande ordförande i Omsorgsnämnden - fick, som övriga talare, ett kaleidoskop att hänga om halsen som tack för sitt bidrag. Och som en påminnelse om att även små förändringar ger upphov till variation, mångfald och nya lösningar.



”Berättelsernas idealisering och främlingskap”.

Referat av Maj-Gull Axelssons föreläsning. Maj-Gull Axelsson är en journalist och författare

Maj-Gull Axelssons dynamiska och innehållsrika föreläsning berörde såväl synsätt vad gäller de handikappade som olika rasistiska och diskriminerande strömningar i tiden och i vårt samhälle och hon ville fästa vår uppmärksamhet på hur viktigt det är att ständigt vara på vår vakt mot icke-demokratiska och diskriminerande tendenser som finns omkring oss just nu.

Maj-Gull Axelsson inledde med att berätta om bakgrunden till sin roman ”Aprilhäxan”. Hon arbetade en tid som journalist i Norrköping och fick där höra talas om en läkare på lasarettet, som hade som princip att uppmana föräldrar som fått ett handikappat barn att lämna bort det. M-G A, som tagit starkt intryck av Karl Grunewalds tankar, skrev i tidningen om läkarens förhållningssätt. Hon blev då uppringd och utskälld av denne, som var mycket upprörd över det hon skrivit och menade, att hon och Grunewald kunde ju inbilla sig att vem som helst av dessa idioter kunde bli professor, men att han själv minsann visste hur det förhöll sig. M-G A kommenterar detta med att denne läkare inte anade, att han stött på en ovanligt långsint person. Så kom det sig, att

efter många år dök läkaren upp i Aprilhäxan, där han fått namnet Dr Ridelius.

Den viktigaste frågan för M-G A som författare och människa har varit: hur skall jag förhålla mig till lidandet? I vårt samhälle, menar hon, talar vi inte om lidandet, fastän det finns som en del i våra existentiella villkor. Vi talar om det som går att lösa, dvs problem. Delvis som ett resultat av att vi saknar ett religiöst språk låtsas vi som om lidandet inte finns.

M-G A ser som sin enda skyldighet att erkänna lidandet. Det värsta man kan göra är att förminska det, vilket demonstreras i Aprilhäxan av sköterskan Kerstin Ett. Huvudpersonen i boken är Desirée, som, född svårt handikappad, lämnas bort av sin mor strax efter förlossningen. I många år tänkte M-G A på Desirée utan att hon förmådde skriva om henne. Först när M-G A kunde se Desirée som den människa hon är bakom sitt handikapp, med ett helt spektrum av känslor, t ex vrede och hat mot det som Desirée upplever som orättfärdigt, kunde hon skriva om henne. Desirée, som har som överlevnadsstrategi att inte le, har dock lett en gång. Det var sedan hon bitit Kerstin Ett i handen. I Aprilhäxan representeras kärleken och humanismen av bla läkaren Hubertsson. Desirée älskar

Hubertsson och M-G A tycker att det går mycket bra att läsa Aprilhäxan som en kärleksroman.

M-G A: Det är inte upplyftande att se, hur handikappade skildras i litteraturen. Där har man utvalt de handikappade och utvecklingsstörda till "den andre". Från den svenska litteraturen nämner hon Ivar Lo-Johanssons "Geniet" och Pär Lagerkvists "Sibyllan". M-G A menar också, att vi i Sverige har skött våra pogromer diskret. Hon nämner som exempel tattarna, som förföljdes i början av 50-talet, steriliseringspolitiken, vilken pågick to m 1975 och att flyktingförläggningar har bränts ner. En bok hon vill rekommendera i detta sammanhang är Maciej Zarembas "De rena och de andra".

M-G A betonar, att vi måste vara på vår vakt nu, när nazismen har återuppstått och noga begrundat vilka som idag blir utsedda till "den andre". Text när det gäller abort - vilka foster skall aborteras? Vad händer just nu - vilka anses vara fullvärdiga människor? Vilka väljs bort? Hur och av vem/vilka? Det

är viktigt att vi formulerar oss och bla diskuterar med unga människor, som anser att djurens liv är lika mycket värda som människans. Som ett annat exempel på skrämmande tankegångar nämner hon Morris King, en engelsk läkare som gjort sig känd och uppskattad i vissa kretsar. Han anser bla att det kan finnas skäl att ifrågasätta om alla som föds bör leva, utifrån om man kan förväntas leva ett lidande, tärande liv (i fattiga områden i Tredje världen t ex).

M-G A: När kommer frågorna från hederlig skattebetalare till de föräldrar som valt att föda handikappade barn? När kommer ifrågasättandet? När får vi höra: varför skall jag vara med och betala för ditt handikappade barn, när du kunde ha gjort abort?

Att känna vördnad inför skapelsen, menar M-G A, är något vi idag saknar språk för. Men även om vi förlorade det språket, när vi övergav vår kristna tro, får vi aldrig sluta att fråga oss vad det är att vara människa och vad människovärde är.

*- Gunnel Löfberg,
Habiliteringscenter
Kungsholmen*

Leendet vi borde hoppas på

Majgull Axelssons artikel,
publicerad i DN den 3/1
1999



Han oroar mig. Eller rättare: själva idén oroar mig.

Hela hösten har Lars von Triers film *Idioterna* legat som en skugga i mitt medvetande. Jag har försökt undvika att tänka på den och när det någon gång har misslyckats har jag omedelbart sett till att sysselsätta mig med annat. Jag vill inte plocka fram min inre idiot. Det är inte en tanke jag kan leka med, på samma sätt som jag kan leka med tanken på andra förvandlingar.

Naturligtvis inser jag att jag inte måste ta den Trierska tankeleken så personligt, att det går att ta ett steg tillbaka och betrakta den på avstånd: låt oss alla plocka fram våra inre idioter. Distansen gör tanken uthärdlig, även om själva uthärdligheten innebär att den samtidigt töms på betydelse. Visst. Låt oss plocka fram idioten inom oss, låt honom bli en leksak. Liksom barnet inom oss. Och kvinnan i mannen och mannen i kvinnan. Med mera smått och gott som vi kan finna i vårt inre. Gäsp.

Om det alls ska vara någon mening med *Idioterna* måste den alltså tolkas personligt, det är nämligen en film om det personliga förhållningssättet till den utvecklingsstördes utsatthet. För en författare (och för en filmare) rymmer den utsattheten en frestelse. Det är så

lätt och så effektivt att förvandla den utvecklingsstörde till en urgestalt, att en gång för alla placera honom i metaforernas landskap på tryggt avstånd från den verkliga identifikationen. Utvecklingsstörning är ju inte heller det enda handikapp som låter sig laddas med en stark symbolisk betydelse, både sagorna och litteraturen är fulla av

människor vars kroppar sviker. När Harry Martinsson låter den blinda profetissan i Aniara sjunga om landet Rind, så är hon sannerligen inte den första i sitt slag. Blindhet tycks för alltid vara förknippat med föreställningar om vishet och siargåvor. Dvärgväxt tycks å andra sidan i bästa fall, som i fantasylitteraturen, förknippas med tjurighet och envishet och i sämsta fall med list och ondska, som hos Pär Lagerkvist. Ändå tycks utvecklingsstörning i allmänhet och Downs Syndrom i synnerhet rymma en särskilt djup symbolisk laddning.

Själv drabbades jag av en freudian slip under arbetet med romanen *Aprilhäxan*. En bekant använde Valerie Sinasons begrepp "det handikappade leendet" när vi talades vid som hastigast. Något hände i mitt huvud när jag hörde det och plötsligt hade jag förvandlat uttrycket till det utvecklingsstörda leendet. Jag vet inte hur och varför det hände, men jag vet att jag i samma stund visste exakt hur det leendet såg ut. När det så småningom gick upp för mig att jag hade hört fel lät jag ändå det utvecklingsstörda leendet få sin plats i min berättelse. Det var ju ett helt annat leende än det

handikappade leendet, det hade sin egen, mycket speciella betydelse.

Ändå förbryllade det där missförståndet. Hur kunde jag vara så säker? Jag har aldrig haft någon utvecklingsstörd i min omedelbara omgivning, jag är bara en intresserad iakttagare som på avstånd har följt hur villkoren för människor med förståndshandikapp har förändrats under den tid jag har levat. Inte förrän min bok hade legat på bokhandelsdiskarna i mer än ett år gick det upp för mig att jag faktiskt hade hämtat det där leendet från litteraturen, att det var Pär Lagerkvists Sibyllan som någon gång i ungdomen hade skapat min bild av det utvecklingsstörda leendet, att jag hade funnit det i pythians sorgemonolog över sin son:

"...jag tänker på att hans ansikte är oberört av allt som människor kallar liv, att det alltid förblivit ett barns, nu ett grånat barns, men med samma oförändrat barnsliga leende. Detta leende som har pinat mig så, som gör att jag tycker jag lever ihop med en dåre. Men ibland har jag frågat mig om det kanske är en gud som sitter här vid min sida med sitt eviga leende, som sitter här och ser ner på sitt tempel, på sitt Delphi och på människornas hela värld och bara ler åt alltihop."

Det finns en stark lockelse i Pär Lagerkvists bild av den leende dåren och den stumme guden i samma gestalt, den frestar med sin antydning om en kunskap långt bortom orden. Kanske är det den frestelsen Lars von Trier faller för när han i Riket låter två ungdomar med Downs Syndrom bära kunskapen om vad som egentligen händer. I intervjuer har han förklarat att han har låtit

sig inspireras av Rudolf Steiners föreställning om mongoliderna som Guds gåva till mänskligheten. Människor med Downs Syndrom skulle alltså vara ett slags änglar.

Min omedelbara impuls är att genast ansluta mig till den tanken. Ja! Visst är de änglar, det syns ju. Bara änglar kan ha kraften att gestalta en så drabbande motbild av det sant mänskliga i en tid när människors värde mäts i plastig skönhet och mekanisk intelligens, bara änglar kan vara så älskansvärda, bara änglar kan väcka så mycket ömhet hos oss andra...

Just där är det dags att sätta stopp och börja reflektera. För vad är det vi gör när vi kallar människor med Downs Syndrom för gudagåvor och änglar? När vi förvandlar deras tillstånd till en metafor?

Vi sentimentaliserar. Det är vad vi gör. Vi särskiljer för att slippa undan den verkliga identifikationen. Vi klumpar ihop folk efter deras diagnoser och berövar dem därmed deras individualitet och egenart. Och framför allt vägrar vi att se utsattheten och erkänna den makt vi själva utövar.

En stor del av denna makt ligger i språket.

Att vara förståndshandikappad är inte nödvändigtvis att vara språklös. Det finns många språk utanför orden, stora och innehållsrika språk som skapas av gester och minspel, av blickar och andhämtningens rytm. Även mycket svårt förståndshandikappade människor har tillgång till dessa språk. Däremot innebär ett förståndshandikapp, även i mycket lindriga fall, att man är utesluten från en stor del av det abstrakta tänkandet och därmed i någon mening är ordlös. Och att vara

ordlös är – i synnerhet i denna tid – att vara värnlös. Den som har makten över orden, den som definierar och diagnosticerar dig, bestämmer också vem du är och vad som ska hända med dig.

Språklig gestaltning, oavsett om den är litterär, vetenskaplig eller journalistisk, innebär alltid att man riskerar att hamna i idealisering eller demonisering av det man är satt att skildra. Den risken är särskilt stor när man skildrar ordlösa människor. Således har gamla tiders demoniserande skildringar av idioten sedan något årtionde ersatts av starkt idealiserande bilder av människor med förståndshandikapp. Den utvecklingsstörde i allmänhet och mannen eller kvinnan med Downs Syndrom i synnerhet har tilldelats rollen som den gode vilden: så äkta i sin naivitet, så omedelbar och rak i sina känslor, så gracil mitt i sin klunsighet. Så kan vi andra förenas i en djup suck över vår egen förlorade oskuld och över det bitterljuva i den stora sorgen. Så slipper vi se vad det utvecklingsstörda leendet egentligen är: en nådeansökan, en vädjan, den utvecklingsstördes enda sköld mot världen.

Och gudarna ska veta att de utvecklingsstörda har behövt sitt leende. I folktron har de varit de eviga bortbytingarna, en åsikt som också staten, kyrkan och folkmedicinen under århundranden anslöt sig till. I Häxhammaren från 1480-talet beskrivs de som djävulens barn, Martin Luther döpte dem till "massa carnis" och förklarade att de inte hade någon själ och i folksägnerna beskrivs de som fula och elaka. Ändå handlar dessa berättelser ofta om hur man vårdar bortbytingarna år efter år, ända tills man bestämmer sig för att ta till någon av de magiska riter som ska förmå trollen att ta tillbaka sin unge och lämna tillbaka det

riktiga människobarnet. Dessa riter innebar t ex att man skulle piska bortbytingen varje kväll, sopa golvet med den eller stoppa in den i den heta bakugnen eller låtsas göra det för att skrämmas. En sådan behandling ledde, enligt sägnerna, till att trollmor kom inrusande, räddade sitt barn och bytte tillbaka det mot människobarnet. Även långt efter det att man hade övergivit sådana metoder ansågs de utvecklingsstörda barnen utgöra en fara. Om en gravid kvinna tittade på en fåne riskerade hon att hennes ofödda barn också skulle bli en fåne, alltså gällde det att hålla fånarna (och andra lytta) utom synhåll. Inte blev det mycket bättre när vetenskapen tog över. Downs Syndrom beskrevs för första gången av John Landon Down år 1866. Han trodde – inspirerad av Darwin – att syndromet berodde på en återgång till en lägre stående mongoloid ras.

Idealisering och demonisering är varandras spegelbilder, båda rymmer förfrämligandets fara och frestelse. När vi genom idealisering eller demonisering har utsett verklighetens utvecklingsstörda till vandrande metaforer, när vi har skapat om dem till änglar eller troll, slipper vi betrakta dem som individer med personlighet och egenart. Och då blir allt mycket enkelt, då kan vi göra vad vill med dem. Vi kan plåga dem i den sunda ekonomins namn. Vi kan skapa om dem till gosedjur. Vi kan bestämma vem och vilka av dem som ska få leva och vilka som ska dö.

Nej. Jag säger inte att vi dödar dem. Inte numera. Förr – fram till för några årtionden sedan – tror jag att vi gjorde vi det. Det är en åsikt som jag i och för sig inte har annat belägg för än de vittnesbörd jag har fått när jag har mött några äldre kvinnor på bibliotekskvällar runt om i landet. De har beskrivit nyss utdöda små infernon i den svenska landsorten:

förlossningsavdelningar där man viskade "Det är bäst så..." innan man mitt i vintern lade det nakna nyfödda barnet framför ett öppet fönster.

Och fram till 1970-talet var det regel snarare än undantag att vi undanhöll barn med de hjärfel och den leukemi som ofta följer på Downs Syndrom den behandling som skulle kunna rädda dem. Sedan dess har dessa barns medellivslängd ökat från 2-3 år till 57 år.

Jag säger alltså inte att vi dödar dem. Jag säger bara att vi har makten att göra det, att vi som besitter ordets makt alltid har makt över den ordlöse, att vi kan bestämma vad som är rätt och fel, gott och ont, att vi kan definiera ett brott som dygd och dygden som ett brott. Därmed löper vi också den risk som alltid följer på makten: risken att korrumpas.

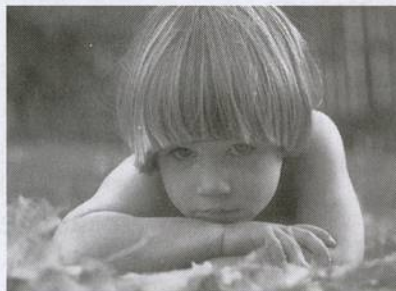
Vi lever i en värld där begreppet survival of the cutest är en levande realitet. Den gulligaste överlever. Det inte bara är ett halvcyniskt axiom i västvärldens alla biståndsorganisationer, det är ett faktum som människor i underläge ständigt tvingas anpassa sig till. Själv har jag mött den insikten hos gatubarn både i Asien och Latinamerika, i de halv vuxna pojkarnas torra konstaterande att de har blivit för stora för att väcka medlidande. Det kvittar hur rart dessa pojkar ler, folk blir bara rädda för dem och vägrar ge dem pengar. De får stjäla i stället.

Just nu, i denna tid och plats i historien, anses de utvecklingsstörda vara gulliga. Men samtidigt rymmer vår tid många grumliga tankevärldar, ekonomismen präglar det offentliga samtalet och i vissa kretsar talar man numera om arv och intelligens med tonfall som vi inte hört sedan 30-talet. I ett sådant klimat kan en ytlig idealisering av de utvecklingsstörda lätt slå över i demonisering. Och om de utvecklingsstörda då inte har annat än sin gullighet att motivera sin existens med, kan vad som helst hända. Eller som Zygmunt Bauman har uttryckt det: "Det mest skrämmande med förintelsen är inte att detta kunde ha hänt oss, utan tanken att vi själva kunde ha gjort det."

Alltså är det kanske nödvändigt att ta den Trierska maningen på allvar, kanske måste vi alla till slut - var och en på sitt håll - våga befatta oss med den verkliga identifikationen. Först där, på den plats där den utvecklingsstörde inte längre är den andre, kan det verkliga samspelet börja. Först där kan vi se att hans smärt samma utsatthet handlar om allas vår utsatthet. Om vår eviga rätt att finnas för att vi finns. Ingen av oss ska behöva köpa rätten till sin existens med ett vädjande leende.

Det leendet stammar ur fruktan. Vi borde hoppas på det andra leendet. Det som föds ur den rena glädjen.

-Majgull Axelsson



Psykologen och synligheten

16/6 -99 **Psykolog Margareta Berggren**, känd bl a från radio-programmet "Dialog"

Margareta Berggrens föreläsning tog ofta formen av uppfordrande frågor till oss psykologer, som hon tycker bör ta plats och höras mer, bl a i media. Hennes genomgående budskap var att vi skall våga tro på våra kunskaper om människan och kräva att de tas i anspråk.

MB menar att ingen annan yrkesgrupp har förkovrat sig så mycket och fått så många "godkänd-stämplor" som psykologerna. Vår utbildning handlar om relationer. Objektrelationsteorin säger att 98 % av våra liv handlar om det och om förhållningssätt. Våra kunskaper gör oss därför synnerligen skickade att uttala oss i olika sammanhang. Men vår roll tas över av media idag. Vi har ingen självklar scen. Jfr t ex med prästen, som har predikstolen.

En viktig fråga som MB tycker vi bör ställa oss är: Vad har jag för mission i mitt jobb?

Missionen är inte alltid förenlig med utbildningen och organisationen. Vissa saker ligger utanför vår befattningsbeskrivning. Vi måste t ex ibland tala med politiker. Vad är vårt professionella ansvar? Vi har ett ansvar för mot vilken bakgrund vi tolkar det som sker.

Utt öka "konstighetstoleransen" framhåller MB som något hon själv tycker är viktigt i sitt arbete.

MB talar om "underlåtenhetssynder" (när vi t ex håller tyst istället för att ge oss in i debatten), vilka visserligen inte direkt skadar men knappast heller bidrar till utvecklingen.

Hur kan vi förstå våra jobb? MB menar, att man kan se dem som möten på olika nivåer:

- **intrapsykiska**

- **interpsykiska**

- **kulturella - samhälleliga**

Om ämnet ekonomi: Tillväxtmaximering och köp- och säljmetoder - hur påverkar det människor?

Vad händer med människan i relation till enbart ekonomiskt tänkande? MB tar som exempel att man vet, att 25-30-åriga kvinnor idag är den grupp som är mest stressad. Vad har det att göra med oss? MB framhåller, att vår kunskap är suverän på diagnos och prognos. Hur använder jag den kunskapen?

Vilka förklaringsnivåer använder jag?

MB:s vision är att öka medvetenheten, t ex genom delandet. I det ligger också att hjälpa andra att berätta sin historia. Det är viktigt både att avdramatisera själens lidande och det psykologiska samtalet. Vi kan och bör också bidra till nyanserade förklaringsmodeller. Diag-

nos och prognos ingår i det. MB tycker att hon lärt sig mycket av sitt arbete med tonåringar och nämner några viktiga punkter som hon har i bakhuvudet i sina samtal

- att alltid ha med en existentiell nivå

- meningen

- vad har du varit med om?

- vad är budskapet bakom orden?

Vad har vår utbildning gett när det gäller de existentiella frågorna, dvs de stora livsfrågorna, som berör oss alla? Vår egen känslomässiga mognad utgör grunden för vårt arbete och ingen klient (organisation eller team) går längre än psykologen.

Hur ser vår yrkesroll ut - förväntningar utifrån det som jag inlemmat i mig själv?

Hur skall vi se ut, bete oss, tycka, svara? (MB kommenterar psykologernas modeuttryck "jag tänker att..."., och menar att det förmedlar, att det man har att säga inte är av någon betydelse).

MB vill väcka frågan om vad som kan hindra oss att förmedla vår kunskap i olika situationer, vilka inre "förbud":

- Vad är det som gör att jag inte missionerar om just detta?

- Hur bidrar vi till att vi inte blir tillfrågade?

- Har jag tillit till mina kunskaper? Kan jag se mig själv som en "good enough" psykolog?

- Skrämmar media oss?

- Är vi rädda för varandra?

- Är vi intoleranta mot varandra?

Att tränga igenom mediabusset kräver koncentration. Budskapet skall gå att framföra på två minuter! Har vi lärt oss att vi skall använda vår energi inåt? Det terapeutiska rummet som modell är inte gångbart i samhällsdebatten..

Tre goda råd från Margareta får avsluta detta referat:

- **Kräv att bli tillfrågad!**

- **Gå en kurs i massmedia-kunskap!**

- **Bekräfta varandra!**

- *Gunnel Löfberg,
Habiliteringscenter
Kungsholmen*

"Att bli sedd i psykoterapi..."

Referat av Olle Björkströms föreläsning: "Patienter som inte kan följa spelreglerna, konsekvenser för psykoterapins utveckling.- Den nya människan." POMS sommar-konferens 15/6 1999

Psykotiska och låg organiserade borderline-patienter har en enkel inre struktur. Menings-sambanden är sönder-lagna. Tidig störning drabbar alla.



Freuds "första kron-prins", Ferenczi, bodde i Budapest och blev psykoterapeuternas egen remiss-instans. Han fick ta emot många pat. med den enkla inre strukturen. En del av dessa människor kan beskrivas som "upphörda". Ferenczi skriver, att det inte fungerar med den klassiska hållningen till psykoterapi.

Freud talar om paranoidea och schizofrena, som inte kunde tillgodogöra sig psykoanalys. Enl. praxis går det att få en relation till psykotiska patienter. Varför då Freuds inställning? Hade han andra patienter? Freud anförde, att hans verksamhet var forskning- inte behandling. Olle Björkström menar, att då avsåg han sig ansvar och det övergår till patienten. Insikt är önskvärt säger Freud- inte bättring- men får man insikt blir man bättre.

Ferenczi, som var samtida med Freud, hade kurerandet och medkänslan som mål. Med en bristfällig inre struktur kan man inte hålla god min i elakt spel. Man kan inte ljuga.

Olle Björkström, som arbetat i 25 år med psykotiker menar, att det går att arbeta med psykoterapi. Han övertygades först av en patients envishet. Bilden

av **Patienten** kan ses som bilden av ett hus fast övergivet. Fiktiv kontakt. Ramar har alla ett inneboende symbolbudskap. Acceptera ramarna och var så ostörd som möjligt av dem, menar Olle Björkström.

Olle nämner olika typer av utsatthet som barnet kan erfara:

1. Brist. Patienten är ogiven - inte övergiven. Winnicotts nallebjörn. Mellanstation innan man integrerar mamman och nallen i sig själv. 14 dagar kan man klara att vara utan mamma. Sedan blir det irreversibla skador och man glömmern nallen också.

2. Angrepp.

3. Konstigheter. Vem är förvirrad - jag eller omgivningen? Förvirring kan vara adekvat och ett svar på familjens / den andres förvirring. Olle refererar till Elgar Johnsons bok Tokfursten.

a) *Dubbellåset* bland människor med en raserad inre struktur. Skuldproblematik, så att man tar avstånd från det frustrerade barnet, förbjudet att reagera på traumat = Dubbeltrauma.

b) *Gummistängslet*: känslomässig storm mot frigörelse. Den frihet, som man formellt har, slår tillbaka. Man ifrågasätter kompisar och alla utomstående.

c) *Dubbelbindning*: man talar med två tungor. Varm röst- samtidigt som bitande kritik kommer.

Alla tre sätten av utsatthet är separata, genom vilka man kan slå sönder en människas inre struktur. Det första är mest effektivt

Psykoterapi med patienter med enkel inre struktur.

1. Kontakt. För att kontakt ska bli möjlig måste man t. ex. väcka personen, leta rätt på den. Man måste lugna personen för att kontakt ska vara möjlig. Exciterade patienter ber man titta på terapeuten utan att terapeuten själv tittar tillbaka. Man måste som terapeut vara en lugnande person själv.

2. Färdsträckor. Under färdsträckan ska man lära känna terapeuten för att se, om han är lyssnande; vardagsbekymmer kommer man att prata om. Man skapar ett slags livskapital, ersättande av något som har brustit. Replacement element in therapy (Guntrip).

3. Den egentliga terapin. Man lägger tillbaka, bekantgör det som har blivit främlinggjort.

4. Överföringar.

5. Att bli mig själv i kontakt med mig själv.

Realitetsprövning

Alla tolkar vi omedvetet verkligheten utifrån parallellprocessen och tidigare erfarenheter. Vad är en överförings-situation? Överföring är en förväntan, som visar sig vara ett misstag. Om förväntan är realistisk, blir det ingen överföring.

Den låsta/ öppna dörren. Vad står det slutna rummet för? känsla av frihet och att kunna prata fritt / eller instängdhet. Där helst kommunikation är möjlig mellan terapeut och patient- där kan man vara.

Herrar över upplevelsen av intuition och sensitivitet... Intuition, sensitivitet är inte gångbart i vårt samhälle. Fyrkantighet i stället.

Ferency provade en gång "mutual analysis". Varannan gång var pat. terapeut och varannan gång terapeuten. F. erkände/

gick med på, att han inte tyckte om pat. Patienten hade känt det och det ledde till en bättre relation. Fokus:

1. Relationen- att den har en existentiell grund- rimlighet (att man t. ex. kan se varandra, när man träffas). Värde i att terapeuten har öppenhet i situationen. Vissa psykotiker kan fånga upp saker om terapeuten, som man omöjligt kan ha gett ifrån sig.

2. Terapeuten som person. Inse sin synlighet. Det är inte mänskligt möjligt att vara neutral.

Den nya människan

Olle ger en historisk tillbakablick på individens roll från 1800 till 2000. Den visar hur bondekulturen, industrialismen och informationssamhället ställer olika krav på individen. Individen har fått förändra sin roll från bondekulturen, där sparande och auktoritärt tänkande rådde, till industrialismen med konsumtionssamhälle och grupptillhörighet i kollektivet. Alva och Gunnar Myrdals begrepp nämns: man skulle vara frisk, stark, högproduktiv, kreativ, innovativ, pålitlig. (Idrottsmän konsumerar mycket sjukvård idag!)

I informationssamhället ser man, att lösningarna åldras. Individen blir viktig: i t. ex. Silicon Valley, där det bor många, unga miljonärer, finns empati, samvete och moral. Man gör inte av med mycket pengar och man hjälper varandra. Den idérika människan är känsligare och mindre stresstålig. Ett homogent samhälle minskar myllan för kreativitet. "Depression är kreativitetens följeslagare." Det heterogena samhället skapar behov av en annan sorts människa. Lösningar blir temporära. Den eviga lösningen finns inte, men vi har inte varit medvetna om det!

Ref. av Ulla Nilsson HC Sollentuna

Är det svenska särskoleskolebegreppet ändamålsenligt idag?

—var rubriken på Birgitta Norrmans inlägg om särskolan på sommarkongressen i Mariefred i juni.

Särskolan är nu kommunaliserad i hela landet utifrån riksdagsbeslutet 1992. Sista datum för kommunerna att ta över var 31.12.95. Kommunaliseringen kan ses som ett naturligt steg i "normaliseringen" av utvecklingsstördas livsvillkor, och skapar möjligheter att på sikt skapa en skola för alla. Det är dock långt dit.

Hur man organiserar särskolan och dess inlemmande i grundskolan är upp till varje enskild kommun, förutsatt att man följer det som skollagen och förordningar föreskriver beträffande särskolan.

Här och var har man kvar särskolan som ett särskilt rektorsområde – hur arbetar man då med integrering?

Stockholms kommun har en modell med en central och för staden gemensam enhet, särskoleenheten, som ansvarar för mottagande, placering i aktuell grupp i samverkan med föräldrarna, och den anslagsfinansierade budgeten. Grundskolerektor med särskoleklasser har hela driftsansvaret för dessa, och får, efter budgetdiskussion med enheten pengar till driften av verksamheten.

Frågan om organisationen av särskolan är viktig på flera sätt. Att ha själva mottagandet centralt, som vi har, gör det möjligt att utveckla modeller för utredning inför mottagande i särskola, som är desamma över hela staden.

Två områden som är viktiga för psykologer att fundera över, är dels den väldiga elevökningen till särskolan, och dels invandrabarnens överrepresentation i särskolan. Självt tror jag att båda frågorna rymmer många och komplicerade faktorer och samband. Exempelvis är det hos oss i Stockholm så att elevökningen inte är entydigt "dålig"; vi tar varje termin emot elever - någon eller några - som faktiskt farit illa i sin skolmiljö p g a att ingen förstått sig på elevens svårigheter. Samtidigt är det mycket angeläget att bevaka att frågan om utredning och eventuellt mottagande inte kopplas till att grundskolan sviker sitt grundansvar för socialt välfungerande men svaga barn - att man t ex drar in på specialundervisningen. Här möts absolut handikappbegrepp (skollagens formulering) och relativt handikappbegrepp; om specialpedagogiska insatser ges, behöver kanske inte "bristen" hos individen lyftas fram. Det är angeläget att iaktta särskild försiktighet i diagnosticerandet inför svagt begåvade invandrabarn, som kanske har både traumatiska krigsupplevelser och mycket stora brister i skolgång bakom sig så de kommer till Sverige. Icke desto mindre förefaller det vara så att skador och sjukdomar som kan ge utvecklingsstörning förekommer hos en del barn och ungdomar från andra länder i högre utsträckning än hos svenska barn. Invandrande föräldrars reaktioner inför särskolebegreppet förstärker min övertygelse om att det är förlegat.

Behövs särskolan som särskild skolform? Nej, den särskilda skolformen är

en byråkratisk överbyggnad som segrerar och låser skolans utveckling mot en skola för alla, en utveckling där grund- och särskola ska bli något nytt tillsammans. I den här bemärkelsen är särskolan en institution - den sista att bekämpa?

Hur hindrande det blir kan belysas på många sätt. Exempel är hur man - vi? - talar om barn som "särskolemässiga". Då används alltså organisation-begreppet för att beskriva barns svårigheter - är det inte ganska förskräckligt och dessutom fattigt! "Särskolans ansvar" är ytterligare ett uttryck som används i diskussioner om elever med utvecklingsstörning. Grundskolan har ett grundansvar för alla barn. Särskolan är en resurs, ett erbjudande till föräldrar, vars barn har en diagnosticerad utvecklingsstörning och som önskar ansöka om mottagande.

Resurserna ska givetvis vara kvar. Det borde räcka med att man konstaterar - utreder - att skolbarnet har svårigheter, tex en utvecklingsstörning, så kan föräldrarna begära exempelvis placering i liten grupp, En liten grupp kan då vara grundsär- eller träningsklass, Andra insatser kan naturligtvis vara att man går kvar i sin vanliga klass och får stöd där eller delvis utanför klassen.

I denna belysning är dt mycket tråkigt att FUNKIS-utredningens förslag om att avskaffa de statliga specialskolorna inte blev verklighet. Hur länge dröjer det nu innan statsmakterna tittar på dessa frågor igen?

Det finns massor att göra för psykologer med handikappkunskap i den kommunala världen. Skolan behöver både kunskaper kring utvecklingsstörning och kunskaper om bemötande av föräldrar. Kolla gärna i din egen kommun vem som har ansvar för mottagande i särskola, hur ser proceduren ut, vika krav ställer man på utredningarna som utgör underlag? Kolla också hur stor procent, eller snarare andel av alla skolbarn som är mottagna i särskolan.

För mig har det varit spännande och mycket lärorikt att gå in i kommunal verksamhet efter alla år i landstinget i AB-län. Till skolan kommer alla barn, och bland de som har utvecklingsstörningar och andra funktionshinder är det många som aldrig kommer till habiliteringen i någon form. Barnen tillbringar en stor del av sin dag i skolans värld, och jag efterlyser mer debatt kring skola och särskola!

-Birgitta Norrman

POMS och hela "omsorgsvärlden" gratulerar

Karl Grunevald

som har erhållit

Illis Quorum

för mångåriga och betydelsefulla insatser för

att förändra livsvillkoren för personer med utvecklingsstörning

Psykologförbundets referensgrupp angående den statliga elevvårdsutredningen

Regeringen har tillsatt en elevvårds- och skolhälsovårdsutredning bla efter påtryckningar från Barnombudsmannen och den statliga barnpsykiatriutredningen. Utredningens uppdrag har varit att definiera begreppet elevvård, kartlägga innehåll och målsättning, klarlägga elevvårdarens roll och uppgift i förhållande till andra berörda instanser och föreslå åtgärder för att förbättra samarbete med andra samhällssektorer. Kommittedirektiven skrevs i juli -98 och ansvarig utredare blev Margita Edgren, sjuksköterska, sekreterare Eva-Stina Hultinger och Ann-Sofie Persson, skolkurator. Till arbetet knöts några experter bla Ann-Charlotte Smedler. I den referensgrupp som bildades ingår Ulla Winblad, skolpsykolog. Psykologförbundet beslöt därefter att bilda en formell referensgrupp till Ulla Winblad där alla barnyrkesföreningar ingick och ytterligare 3 skolpsykologer. I denna formella referensgrupp till Ulla Winblad har jag ingått som representant för Sveriges Handikapppsykologers Förening. Referensgruppen har arbetat fram ett yttrande till elevvårdsutredningen som avlämnats av förbundet till utredarna i slutet av september. I yttrandet har man betonat vikten av psykologisk kunskap i skolan och inom vilka arbetsfält psykologen finns. Man har i yttrandet ägnat en stor del kring barn med funktionshinder i skolan och betonat vikten av samarbete med habilitering och specificerat vilka kunskaper kring funktionshinder som är nödvän-

diga när det finns elever med funktionsnedsättning. Avslutningsvis så föreslår man i yttrandet en nationell plan för att säkra tillgången på psykolog i skolan, en rättighet för elever, personal och föräldrar. Om någon är intresserad av ta del av referensgruppens arbete är Ni välkomna att höra av Er till mig så kan jag bistå med mer information. Arbetet i referensgruppen har för mig själv varit mycket lärorikt, dels för att jag blivit tvungen att formulera vad som är specifikt kring min egen kompetens som habiliteringspsykolog men också att få ta del av andra områdens specifika kompetens och vad den innebär. Skolan är område som alla barn vistas i och som alla föräldrar möter, det är min förhoppning att utredningen kan bidra till att skolan blir en ännu bättre plats för barn att utvecklas och lära sig!

*-Karin Edholm
Psykolog, Habiliteringen i Umeå*



Värva medlemmar!



Har du kollegor på din arbetsplats som inte är med i POMS?

Om POMS ska fortsätta att vara den starka och aktiva föreningen hitintills varit, är det viktigt att även de nya psykologer som börjar arbeta i "våra" verksamheter, blir medlemmar i POMS.

Kanske ändras vår inriktning något framöver, och säkert kommer namnfrågan att fortsätta diskuteras, men föreningen kommer att bestå, och aktivt verka för att människor med funktionshinder får goda levnadsvillkor och god service.

Tala om för dina kollegor att POMS finns! Det är mycket enkelt att bli medlem. Man tar kontakt med Elisabeth Bjernevall-Nygren

antingen på tel:08/690 60 29(58)

eller på fax:08/690 59 04

OBS!! Du, som ännu inte betalt din medlemsavgift för 1999, gör det nu!!! på postgiro358978-5.

